

کول سسوه

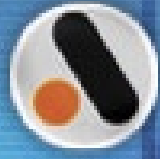
مقامی و بین الاقوامی صحافتی کانفرنس
دہراگاہ رووشیرونی (شہنشاہ) پارلیمانی کونگریگ

شماره (4) تاب (2708-2709) کوردی (2009) میلادی

شہفہق دەروازدیگه و درو ئایندهی پیشکەفتن

بارزانی له دویم دهورهی سهروکایهتی ههریم کوردستان
ئه مریکا ئهرا یاینوس له یهک هالی بوین
وهل چینا موهر و ئیمزا کهید؟
چ جووره سستمیگ هه لوژاردن ئهرا عیراق گونجی؟

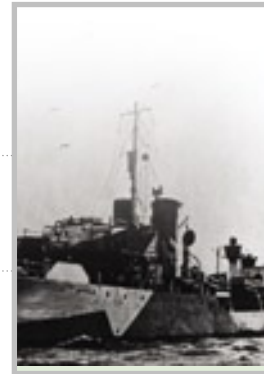

رووژ 25 نهمووژ گوزه‌بسته‌مللهت کوردستان وه ژن و پیاو و دوپهت و کوپ جوان و پیر وه ئاکایی بالا وه وشباری بی وینه‌بگ هر له‌به‌کم سعاته‌یل شه‌وه‌کی رژیانه‌ناو ناوه‌نده‌یل دهنگداین و له‌پرووسه‌ی دیموکراتی و ئازاد و ریک و پیک بی وینه‌بگ له‌ئاست عیراق و ناوچه‌گه؛ سهندوو‌قه‌یل پر کردن له‌ده‌نگه‌یل خوه‌یان وه‌سره‌له‌نوو پشت سه‌رکردایه‌تی خوه‌یان گردن و سه‌ره‌زی و سه‌رفرازیتریگ له‌میزوو پر له‌سه‌روه‌ری ملله‌ته‌گامان توومارگردن. ئی هه‌لوژاردنه‌وه گشت لایه‌نه‌یل سلبی و ئیجابه‌وه ئه‌زموون یا ته‌جروه‌ی تازه‌یگ بوی ئه‌را ملله‌ته‌گامان ئه‌ویش وه خاتر گوپریان بوپجکیگ ک له‌نه‌خشی سیاسی هه‌رنه‌مه‌گه‌مان وه دی هات و هاو‌په‌یمانه‌یل تازه‌یگ ک له‌ی پرووسه‌نه‌نجام گرد. گشت کوردیک نیشتمانه‌په‌روه و ئازاد‌بخواژ شانه‌ی وه‌سه‌رکه‌فتن ئی پرووسه‌ی دیموکراتیه‌که‌یگ له‌وه‌ر ئه‌وه‌گ مه‌ردم وه شیوه‌ی ئازاد و بی هویج گوشار وتله‌قینیک و له‌وه‌ر چه‌و چاودیره‌یل ناوخوه‌یی و بیگانه‌ه‌نگ خوه‌یان خسته‌ناو سهندوو‌قه‌یل و سه‌رۆک و نوینه‌ره‌یل ناینده‌ی خوه‌یان ئه‌را په‌رله‌مان ده‌سینشان کردن. خاس ئیسه‌ک وه‌فه‌زل خودا ئی پرووسه‌ی دیموکراتیه‌وه خاسترین شیواز وه سه‌ر چی و ئاکام یا نه‌تیجه‌ی کووتایی هه‌لوژاردنه‌کانیش وه شیوه‌ی ره‌سمی کووتایی وه پی هات؛ ئه‌رک ئیسه‌له‌ی قوناغ هه‌سیاره‌له‌میزوو ملله‌ته‌گه‌مان جوور تاک کوردستانی و په‌رله‌مان و حکوممه‌ت و هیزه‌یل سیاسی کوردستانی چه‌س؟

یه‌کم جار باید بزانیم ئیسه‌جوور ملله‌تیک به‌شبه‌شه‌وکریاگ جاریگ ته‌حه‌دایل فه‌ره‌یگ ها له‌وه‌ر ده‌مان خودای نه‌که‌رده‌ئه‌گه‌ر وه ئه‌قل و مه‌نتق وه‌ل کیشه‌و گرفته‌یل ره‌فتار نه‌که‌یم شاید هه‌رچگ وه فیداکاری و خوین و زه‌حمه‌ت تا ئیسه‌وه‌ده‌س هاوردیمه‌، وه ئاسانی له‌ ده‌سی بیه‌یم و سه‌ر له‌نوو بایمه‌ه‌را جوار گووشه‌یا موربه‌ع یه‌کم . له‌یره‌ئیمه‌باید جوور تاک گوول پیلانه‌یل بیگانه‌و دوژمنه‌یل نه‌خوه‌یم و ریزه‌یل خوه‌مان یه‌ک بخه‌یم وینه‌وه‌و بکه‌یم وه‌ه‌ر جوور جارن پشت سه‌رکردایه‌تی و حکوممه‌ت و په‌رله‌مان هه‌لوژیاگ خوه‌مان بگریم و له‌هه‌ر هه‌ره‌شه‌یگ یه‌کده‌نگ و یه‌کده‌س جوور کورد بایمه‌جواو نه‌ جوور ئه‌ندام ولایه‌نگر فولان حزب و ریکخراو په‌یره‌و فولان ئایدیۆلۆجی. له‌ وه‌ر ئه‌وه‌گ شاید له‌ی ده‌وره‌له‌ژبان سیاسی هه‌ریم کوردستان ئیۆیزسیۆن یا موعه‌ره‌زه‌له‌ناو په‌رله‌مان داشتیومین ئه‌رک حکوممه‌ت و په‌رله‌مانیش له‌و قوناغه‌ئه‌وه‌سه‌ک گله‌یی و گازنده‌و و ره‌خنه‌یل نامه‌عقول وتوومه‌ته‌یل ناره‌وا له‌یه‌ک داین بنه‌نه‌ لاوه‌و گشت له‌ده‌ور یه‌ک محور گرده‌بووین وکار وته‌فالا بکه‌یم ئه‌را پاریزگاری کردن له‌وده‌سه‌که‌فته‌یله‌ک وه خوین سه‌دان هه‌زار شه‌هید وه‌سه‌قت و په‌ک که‌فتگ وه‌وره‌سه‌نه‌یل ده‌سه‌جه‌می ویران کردن شار و ناوایه‌یل کوردستان وه ده‌س هاتنه‌و گرنگتر له‌وه‌یش ئه‌وه‌سه‌ک ئاسایش و به‌رزه‌وه‌ندی نیشتمانی خوه‌مان بیاریزیم و بخه‌یمه‌ی نوای گشت به‌رزه‌وه‌ندیله‌ل شه‌خسی و حزبی؛ له‌ وه‌ر ئه‌وه‌گ ئه‌گه‌ر خودای نه‌که‌رده‌له‌ لیمان بقومیه‌یگ له‌کورد قومیه‌یگ نه‌له‌فولان حزب و لایه‌ن و ریکخراو کوردستانی.

سەر نويسەر

48

له سال 1943 (ئه‌لپه‌رت
نه‌نشتان) وتویگ ک گویا
تویه‌نیگ که‌شتیگ

36

یۆری گاگارین که‌شتکه‌ریگ
بۆشایی یا فراغ سوڤیتیه‌ و له 9
مارس 1968 هاتگه‌سه‌

6

را پۆرت نه‌ته‌وه‌یل یه‌که‌وگرنگ
تاییه‌ت وه‌گه‌شه‌کردن به‌شه‌ری
له‌ولاته‌یل

سەر نويسەر

عه‌لی حسین فه‌یلی

به‌رۆه‌به‌ر نویسانن

ماجد سویره‌میری

ده‌سته‌ی نویسه‌ره‌یل

جه‌مال ئه‌رکوازی

ئاراس جواد

سارا عه‌لی

نسرین میرزا

ئارام حه‌سه‌ن

ئاماده‌کردن هونه‌ری

له‌یس عیسا ئیبراهیم

Tel:

07901373702

7403411

8836604

gullsoo@shafaaq.com

نرخ 1000 دینار

- ❖ بکوشنان ئه‌وانه‌ک وه قسه‌دان نیه‌که‌ن یا ره‌حم وه گشتیان بکه‌ن! 10
- ❖ چراخ زه‌ردی ئه‌را سیاسه‌تکه‌ره‌یل کورد له‌ ئمپوو و دویارووژ 19
- ❖ هونه‌ر وه کوومه‌لایه‌تی بوین بزانی!! 23
- ❖ په‌یوه‌ندی لایه‌ن ئابووری وه‌پیسبوین ژینگه‌ 38
- ❖ چه‌ی له‌ باره‌ی پارانۆیا زانی؟ 42
- ❖ چوینیه‌تی ره‌فتارکردن دالگ وه‌ل دوپه‌ت نازهو 46

خاوه‌ن ئه‌متیاز دزگای رووشنه‌پوری و راگه‌یانندی کوردی فه‌یلی(شه‌فه‌ق)

بارزانی

له دویم دەورە

سەرۆکایەتی هەرێم کوردستان

د. کەییوان نازاه

جویر ئەوەک پێشبینی کریا، ریزدار مەسعوود بارزانی ئەرا دووبەمین جار سەرۆکایەتی هەرێم کوردستان گرتە دەس. جار یەکم لە شوون سەرکەوتن پرووسە هە لۆژاردن (۳۱ کانوون دویم ۲۰۰۵) و ئی جارێشە وە سەبەب سێبەب مین پرووسە دەنگداین ئەرا نوینەرەیل پەرلەمان هەرێم کوردستان له (۲۵ تەممووز ۲۰۰۹) ئەو ئەرکە وە پێ سپاریا.

یەکمیان وە سەبەب دەنگداین گشت ئەندامەیل ئەنجومەن نیشتمانی کوردستان و لەناو بارمگای ئەنجومەن و لەشار هەولێر پایتەخت هەرێم لەو سالەو، دویمیان وە سەبەب دەنگداینیگ راسەوخۆ لە لایەن مەردم هەرێم کوردستانەو رەسیە ئەنجام هەر یەکیگ لەو دوجاریشە وینە ی جوان و تازەییگ لە دیموکراتی هەریمەگە نیشان مەردم و جار دویم لە لایەن خود کومەلگایەیل مەردمەو راسەوخۆ ئەنجام دریا. ئەیه بیجگە ئەوەک لە جار دویم (۴

کەسایەتی تر رکابەری یا مونا فەسی سەرۆک هەلۆژریاگ هەریم کوردستان کردن.

بیگومان نیەوگ ئەو هیش لە هویرمان بچووگ ک وەرجه (۱۷) سال و لە وەخت دەنگداین مەردم کوردستان ئەرا یەکەمین ئەنجومەن نیشتمانی کوردستان له (۱۹) مایس (۱۹۹۲) دەنگ ئەرا (۴) کەسایەتی ئی هەریمە دریا ئەرا ئەو پۆستە، ک ئەوانەیش هەر یەک لە ریزدار (مەسعوود بارزانی و جەلال تالەبانی و دکتۆر مەحموود عوسمان و عوسمان عەبدولعەزیز) بوین، وەل لەوەر ئەوەک هویچکامیان (۵۱٪) دەنگەیل وە دەس ناوردن، نەرەسینە ئەو پۆستە، هەر لەوەر ئەو هیش ئەو پۆستە لاوریو خریا کنار.

و ئەو هیش پایە سەرۆک هەریم کوردستان ئەرا (۱۲) سال وەبەتالی و بیکەسی مەندەو، ئەنجامەگەیشی ئەو بوی ک جەنگیگ ناوخوویی لەل کەفتەو وە باج ئەو جەنگی شە هەر خود مەردم کوردستان دانە ی .

دیارە ئەگەر ئەو وەختە مەردم هەریم کوردستان وە یەکیگ لەو چوار کەسایەتیه رازی بویاتان دی شایەت جەنگ براکوشی روی نەیاتاگ، ئمجا پایەسە ئەو هیش لە هویرمان نەچووگ ک ئەو وەختی شە (مەسعوود بارزانی) فرەترین نەبە ی دەنگەیل هاوردە دەس لە چەو ئەواکتر، ک رەسیە نەبە ی (۶۸.۴۶٪) دەنگەیل، وەل لەوەر ئەوەک نەرەسیە (۵۱٪) نەتویە نەست برەسیگە ئەو پۆستە.

دوای (۱۲) سالی ش لەو رویداگە، جاریگتر و ، وەل گویرانکاریەیل عیراقا، ئەهەمیەت سەرۆکیگ ئەرا هەریم کوردستان هاتە و جووود و زوووم دەنگەیل دریا مەسعوود بارزانی.

و گشت باوەریگە وە هەلۆژاردن سەرۆک مەسعوود بارزانی ئەرا سەرۆکایەتی هەریم کوردستان شایستە ی خووەیک ئەو پایە بیاشتووگ لەیان ئاست ناوخوویی و دەرەکی و هەر لەوەر ئەو هیش هەقە و گشتمانە وەر یز لە ئیرادە ی دەنگ دەنگەرەیل کومەلگا گومان بگریم و موبارە کبایی گەرمیگیش لە سەرۆک تازە ی هەریم کوردستان بکەیم ک ریزدار مەسعوود بارزانی خاوەن خەبات بی و چانە، ک هەمیشە هەول راسە قینە دەدیگ ئەرا دەسە وەر کردن هەقەیل رەوای مللەتەگە مان.

کیشه و گرفتهیل عیراق تازه لهسای رژیمهیل ناوچهگه

عبدالرحمان دارا

راپورت نه ته وهیل یه که وگرتگ
تاییه ت وگه شه کردن به شهری
له ولاتهیل عهره بی ک وهی
دویاخره له ژیر ناوونیشان
(هه ره شه له ناسایش مهردم
له ولاتهیل عهره بی) چاپ
وپه خشه وکریا؛ باس
نه و بارووه زغ ناله بار
وهرده واهه که یگ ک زوورم
ملله تهیل ناوچه گه وهدهس
رژیمهیل سیاسی ولاته یلیان
تویشی هاتنه. له وانه پیش
سه رکوتکردن وژیر پیا خستن
حقوق نسان ونه هیشتن
نازادی و گردن وزندانان کردن
ناقانونی ودهرکردن بریارهیل
یاقه رارهیل ناسایی جوور
شیوازیگ دایم یانیمچه دایم
له ژیان سیاسی.

وهگورهی هه مان راپورت نیمگ له پنه نابه رهیل یا لاجئهیل
جهان هاوولاتی ولاتهیل عهره بین و له ناکام شکست سیاسی
وئابووری ورووشنهویری وگه شه کردن وزیای بوین بیکاری
وتاوان وهزاری وکه مدهسی هاوولاتی ئی ولاته یله بان گر نه وهر
ئهرا ولاته یلترجه مان، بیگومان رژیم دکتاتوری گوزه یشته ی
عیراقیش له جومله ی ئه و رژیمهیل سه رکوتکه ره بوی و به لکم
له وان تاوانبارتر و خوینریژتر. بیجگه ئه و ناکووی و جیاوازیه
ک له ناونی ئه و رژیمهیل تاوانباره ههس وهی گشتیان ته نیا
له یه که و دخت یه که وگرن ک ئه ویش و دخت هه ره شه
و خه تهره ک ئه و یه که وگرتنه توینه نیم ناوی
بنه یمه هاوکار ی و ته نسیق له ناونی باندهیل
گه ناتکار؛ نه لاجه ویش نیه نه گهر بوشیم
ک ته نیا کونفرانسهیل ودانیشته نیلی
له ناونی ولاتهیل عهره بی سه رکه فن ک
له ناونی وهزیرهیل ناو خوهی ودهزگا
سیخوریه گان یا جاسووسیه گان ئه و
ولاته یله وهر پیا کریه ی.
ئمجا ئه و هووکار یا سه به یله
ک هیشتنه ملله تهیل ناوچه گه
ملکه چ ئه و سیاسته یله بوون
وزولم وستهم رژیمه گان قه بوول
بکه ن؛ فه رهن وپه یوهندی و دگشت
لایه نهیل سیاسی ورووشنهویری
ودینی وپه روه رده یی دیرن
وراسیه گه ییش ئه وه سه ک گشتمان
وه شیوه یگ له شیوهیل مه سنوولیم
له بان ئی مه سه له ویه ییش ئه وروو
وه دی ناتگه به لکم ناکام یا نه تیجه ی
مه نطق ی و سروشتی که له که بوین
غه له ته یل گوزه یشته و چاره سه رنه کردن
ئه و غه له ته یله سه و بی ده سلاتی
له وهر اهر کیشه و گرفته گان بویه و هه مییش
نه توینه نستیمه له غه له ته یل گوزه یشته
دهرس و عهرت بویم تاله ی گیزاوه ک وه زوور
فه رز کریاگه سه بان کوومه لگایه یل خوه مان نه جات
بیهیم. وهی بهش گه ورای مه سنوولیه ته گه که فیگه مل ئه و
سیاسه تمه داره یلک کاروبار ولات به نهریه و خاوه ن ده سلاتن ؛
ئهرا نمونه ده وه له ته یل عهره بی تازه جوور ده وه له ته یل خاوه ن دام

بیجگه ئه و

ناکووی و جیاوازیه ک له

ناونی ئه و رژیمه یل تاوانباره ههس

وهی گشتیان ته نیا له یه ک و دخت یه که وگرن

ک ئه ویش و دخت هه ره شه و خه تهره ک ئه و

که وگرتنه توینه نیم ناوی بنه یمه هاوکاری و ته نسیق

له ناونی باندهیل گه ناتکار؛ نه لاجه ویش نیه

نه گهر بوشیم ک ته نیا کونفرانسهیل ودانیشته نیلی

له ناونی ولاتهیل عهره بی سه رکه فن ک له ناونی

وهزیرهیل ناو خوهی ودهزگا سیخوریه گان

یا جاسووسیه گان ئه و ولاته یله

وهر پیا کریه ی.

ودهزگا یامونه سه سات وهاوولاتی یه یل نازاد نه توینه نستنه خوه یان
وه شیوه ی مؤدیرن ریکبخن و له و لایشه و مه ردم جوور
تاک وکوومه ل نه توینه نستنه ئهرا یه کلا وهر کردن کیشه مکیش
وململانی یه یل خوه یان په نا بوونه وهر ئه قل و مه نطق
وبنه وایه یل یانه ساسه یل رهوشتی یا نه خلایق تا جوور ئه رزش
یاقیمه تیگ بهرز وبلین سه رله نوو بچه سپنه ی بان کوومه لگا ؛
وهی سیاست له گشت ئه و تاییه تمه ندیه یل ناو کوومه لگا و نه ف
وسوود خوه ی بردو له ململانی ئهرا وده سه وگرن ده سلات
وه کاریان برد و ناکام یا نه تیجه گه ی نازاوه وپاشا گه ردانی
گه ورا له سیاست وکوومه لگا و ده سلات بوی.

هه ر وهی خاتره له دالگ بوین عیراق تازه له ناو
نه خشه یا خه ریتیه یگ سیاسی گومانای بوی
ک جوور کوچکیگ بوی بخریه یگه ناو
ئاو مه نیگ و وه رجه له وه گ سه قام
بگری و کاریگه ری یا ته نسیر سیاسی
بنه یگه بان ملله ته یل ناوچه گه ک
ته ینگ نازادی و خاسازی یا ئسلاح
وگویرانن ؛ رژیمه یل ناوچه گه چ
عه ره بی وچ غه یره عه ره بی زوی
هاتنه خوه یانا وزه نگ خه تهر
کوتان له باوه ت له دالگ بوین
عیراق تازه وهر له شوین رمیان
به عس تا ئیسه گوورایگورو
ته قالا که ن تا ئی رژیم تازه له
عیراق له ناو بووه ن ک نه وادا
ته نسیر بنه یگه بان ناینده ی
ده سلاتیان چ تادویه که له ری
واز کردن سنووریه یلیان یا حدودیان
له روی تیر ژریسته یل و خراوکاره یل و
چ ئه ورو ک له ناو پرووسه ی سیاسی
له ری پیاوه یل و وه کیله یلیان چال ئهرا
عیراق و ملله ته گه ی که نن.

له کووتایی یه مه نگه بوشیم
ک هیمانی دیر نیه نه گهر بتوایم غه له ته یل
گوزه یشته چاره سه ر بکه ییم و بووشایه یل وه دی هاتگ
له بارووه زغ سیاسی عیراق و دگشتی پره و بکه ییم؛ وهی نه گهر
هه له یوا وهی چاره سه ربیلیمه ی ئه و و دخته دی دیره و کار له کار
گوزه یشته گه.

ئەمىرىكا ئەرا يايىنوس لەيەك ھالى بويىن ۋەل چىنا موهر و ئىمزا كەيد؟

كۆرۈش ئارىيا

لە ۋەختى يەكگرتن سۇقىھت رىميا و دى باو و مەد ئايدىۋىلۇزى كۆمونيست نەمەن، تەنبا لالتى گەوراي ك سەنتزى لەتپۇرى ماركس دروس كردو خسىپە پراكتىكەو كەسى ۋەناو (ماو) بوى، (ماو) مەكتەبى ۋەناو ماويىسىم دروس كرد. ئەو كەسەك ئىمپىراتۇرى گەوراي چىن ك تا بن مل جەمگا و مەردمەگەي لەزور و بى عەدالەتتى نالېن لاوردىيەو خەلق چىن رزگار كرد (ماو) بوى.

ۋان ۋاز بىكەيد تا بىلن كەلۈپەل ۋانىش لەبازارىيان بچووت. ئىمجا يەخاس زانسن ك ۋەنەف چىنەۋەئەي پوۋەنەۋەپەتى ۋەچىن نەيان ۋەتۋاسن چىن لەئىران دوپىرەو بىخەن و لەقەرارەپىل و گرىيەيلى ۋەتەۋوق (گەمارۋى) ئابوورى يا ئىكۆنومى و گرىيەسىياسى ك ۋەزەرمەت ئىران بەسن و خەنەمەل ئىران ھاۋپەيىمانى بىكەن. يەكتر لەمەبەسىيان ۋەسە چىن چووين ھا لەناو پەيىمان ئۇرۇناسيا ۋەئىران و سۇقىھتەتەش لەتتى جى گرن ۋەتوركيائيش ك ھاۋپەيىمان ستراتىيىزى ئەمىرىكا كەم كەم ۋەر ۋەئەي پەيىمانەخەۋى كىشا ۋەيە ئەرا ئەمىرىكا فەرەخەتەرە، ئەمىرىكا دى زانسن بايە دەس بىجىمىنى ۋەنەيلى ئەي ھاۋپەيىمانىيەۋەرەو پېش بچووت. ئەمىرىكا خاس زانى ك موۋشەكەيىل دوپىرەد ئىران ك ۋەكرم ئەۋرىشىم ناۋبانگ دېرن تەمامى لەسەر تەكئۇلۇزى تەنەنگسازى چىن دروس بويىنەۋەئەي تەكئۇلۇزىيەۋەدزى نەچپەسەئىران بەلكو چىن خەۋى ۋەدلىخۋازى داسانەئىران. ئىنىگەئەمىرىكا ھا لەيەك تەمامى دۇنيا ۋەزەد ئىران راي بىن و ھوپىريان ۋەگىشىتى بىخەيدەسەر ئىران تا ئەو پروۋەيەلەگ ۋەزەد ئىران دېرىد بوەيدانەكار، لەبان باس لەلى كرىدىم چ پوۋەنەيىل ئەمىرىكا داسەچىن تا يەك ھەم لەھەق ۋەتۋى چىن ۋەل خەۋپەيەدەنگ و بىكەيد ھەم بىتۋىيەنى قشار فەرتىر ۋەئىران بارى ۋەلى چىن خەۋى دا لەئەۋرىگەو ۋەچۈي يەك نىفامى ئەي پوۋەنەيىلەۋەرچەۋى نەۋى، ئىمجا ئەمىرىكا ئەرا قامان ۋە چىن ھات يە كرىد يايىنويس لەيەك ھالى بويىن ۋەليا ئىمزا و موهر كرىد، دى بايەبزانىيەد ئەرا چەس؟ (زاننا ۋە ئىشارە، نەزان ۋەھەلەكوت)؟...

ك رسوين كرىدە پەمگ، ئىمجا خەۋەرئاۋىش مەجبۇرورى تا پوۋەن بەيدەيى. لەۋەخت شەر ناۋەيىن عىراق و ئىران، چىن گەۋرەتەيىن بازىرگانى چەك و كەلو پەل سەربازى ۋەئىران بوى. ئىمجا ئەي كار بازىرگانى چىنەتا ئەۋرەھات ك لەبەشەيىل جىياچيا ۋەكار پەرھەم ھاۋردن (كالىن) و ھەتا تىجارەت و كل كرىدىيان لەتەۋا كالىنەيىل ھەلەتەيىكەيىل بويچىگ كۆمپىوتەر بىگرتەتا دروس كرىد مەكىنەيىل كارخانەيىل گەورا ۋەسەبەب بويىن قوۋەت كار ئەرزەن، سەركەفتەنىگ ۋەدەس ھاۋرد. دى ئەرا خەۋى بويەقوۋەت گەۋرايىگ و دى گوۋش لەھويچ لاي نەتەكان. ئەرا نەۋەنەۋەجۋور ئامارى لەبووت كلكرىد و ھەناردن كەلۈپەل لەتەۋاۋ دۇنيا لەسەر ۲۰۰۷ چىن لەھەناردن كەلۈپەل لەسەدى جۋاردەي ۋەخەۋى تەخسىس دا ۋەلەسال ۲۰۰۸ ھەم لەسەدى شانزەئەرا خەۋى بەش لەلى بىرد. لەئەي بازىرگانىيەك چىن ۋەبىدەنگ ۋەدەس ھاۋرد، خەۋەرئاۋ بىخەۋەر نەۋى. يەي ھەو دىن ئۇتۇنۇمى گەوراي لەبەش ئابوورى يا ئىكۆنومىيەو دېرىد پا گرىگ ۋانىش زورۋى نىيەتەن، ھەم ۋزە يا ئىنرۋى ئەتۋمى ھەم ئەسلەحە يا چەكسازى دېرىد و ھەم لەئاسپاش يەكەتازە. كار ۋەجى رەسى ك دى كالىل چىنى تەۋاۋ بازارەيىلان گرتويگەو ۋەر، كەلۈپەل خويان دى قىمەت نەكرىد. ئەرزانى كەلۈپەلەيىل چىنى لەدۇنيا رەۋنەق گرت و ھەتا بازارەيىل ناۋ خەۋ ئەمركايش گرتەۋەر. دى كەلۈپەل خەۋەيەن مەنەبان دەسىيان و بايەكارى بىكرىدان، كارى ك كرىد يەبوي ۋەل چىنا رىكەفتن ۋەمەرج ۋەگ بازارەيىل خەۋى ۋەروى كەلۈپەل

ئەو ھەردىگ لايان داشتوون فەكر و زكر خەۋەيەن دانە سەرنابوورى يا ئىكۆنومىيان. ئەي ئىيەتەم دانەبايس بوى كەم كەم لەباۋەت ئابوورى يا ئىكۆنومىيە بايسوۋەقوۋەتەو بوون بوى تا جى رەسىن ك پارەكەپارچەي چىن ۋەدەللىل ئەرزانى پېش تەۋاۋى پارچەدروس كەرىل دۇنيا ۋەھەتا ئەي ئەرزانىيەتەمام بازارەيىل ئۇرۇپا بەسى و تەنبا پارچەي چىنى و جىنگ چىنى خاس رەۋاج داشت، ئەرا يەنوا لەلى بىگرن لەئۇرۇپا و ئەمىرىكا لەپېش گومركەيىل ھىشتان ۋەنەيشتن ۋەرەو بازار بىچن. لەئاشفەتەبازار سىياسىگ ك ھەلەشەر سەرد تا تىرۇرىسىم ۋەيا بوى و سىياسەت نەراس خەۋەرئاۋە بايس بوى رىش خەۋەيەن بىگرى، چىن ۋەبى دەنگى لەسەر سىياسەت ئەراي خەۋى پەسەن كرىد كارى تەنبا ۋەبوي ئىيەتەم بەيدەئابوورى يا ئىكۆنومى ۋەلەۋەگ يەكى لەپەنج ئەندامىرىكىخىياي ئاسپاش نەتەۋەيەكگرتەگەيىلەۋەھەق فېتۋ دېرىد ھەتا لە كىشەي ناۋەيىن ئىران و ئەمىرىكا بى دەنگ بوى و لەجى دەسىمەت دان ئەمىرىكا ۋەل ئىران ناۋەيىن خەۋى خاسەو كرىد. ھەر دەستوورى ۋەدز ئىران بويا تا ۋەليا ناكوۋكوى و، ۋەھەق فېتۋ خەۋى ۋەكار ھاۋردو ۋەل تەمامىيانا موخالف بوى و تەۋاۋ بەنەيىل

پېش ۋەك سۇقىھتەت(شورەۋى) لەناو چىن ۋەدۇنيا لەدو بەشى(قوتبى) خەۋەرئاۋو خەۋەرەلالت(شەرق و غەرب) چويچ بەسى و بويەيەيلايان نەو ۋەخەۋەرئاۋو (ئەمىرىكا) بويەئىتۇنوم دۇنيا ۋەگىشىتى، تەۋاۋ ئەو دەۋلەتەيىل ۋەھتا كەسەيىل و جىزبەيىلى ك باۋەرى ۋە تىۋورى كۆمونيست داشتن نىكبان ناھىي بوى و تويش قەيرانەيىل(كانۇتەيك) گەوراي ھاتن. لەناو گىشتيان ۋلات چىن لەئەو تەنبا ۋلاتىيەلەبويى ك خەۋى لەسەر پا گرت و نەرميا. ئىمجا جى باسەۋلات گەوراي چوى چىن ك ئىنىگەنەزىكەي يەك مىلپاردو پانسەد مىليۇن نەفر نەۋوسىيە چووين نەھىشتن بىرميەن و بەلاۋەو بوون. ھەلە يەكەم جاردو تەكىكەرىدەنەخەۋەيەن ۋ دەس كرىدەن بەرھەم (ئىتاج) لەناو ۋلات خەۋەيەن. ئەرا يەپېشئىۋانى گەوراي لەلاي ئابوورى يا ئىكۆنومىيەكەۋ داشتوون و لەدەرو چىشتى نارن لەبەرھەم خەۋەيەن ئىستفادەكردن. دەس كرىد ۋەدروس كرىد و كارخانەيىل سازىن، لەھەر جۋور چىشت دروس كرىد لەپارچە (قوماش) بىگرتەتا دوچەرخە(بايسىكل) ۋە..... لەدەۋوران شەر سەرد ك ناۋ ۋەيىن خەۋەرئاۋو ۋەخەۋەرەلالت بوى سەر خويان خسەنەو خوار و بى ۋەگ كار

بکوشنان ئەوانەك وه قسه دان نيه كەن يا ره حم وه گشتيان بگەن!

عەباس ئەلنورە

پرووسەى سیاسى ئە عێراق خاسترە ئەوەك ئە تاریخ عێراق کویەن
و هاوچەرەخ رویداگە و شایەت کلیل خەیریگ بووگ ئەرا گشت
عێراقیەیل ئەگەر بایگ و ماملە وەل واقعا خاس بوی ئەگشت ئەو
خراوە کاریە ئەوەر خاتەر نایندە یگ خاستر.

پیکهاتەیل مللەت عێراق دەلەك درین وەرەو
ژانیگ هاوبەش لە عێراق، وەلى ئنتمای
نەتەوایی و رەگەزیان لەو ئاستەنیە لەناو
کوومەلگایەیل عێراق و مەحاله جاریگ گشت
تایفە یگ بوویمنە بان بنەرەت رەسەن خوەی
تا بتویەنیک پیکهتە یگ یەگرتگ و گونجیاگ
دروس بگەیم و لەیەگتر برەسنەووە هەریکەتە یگ
وهداب و نەریت و زوانیگ تا بتویەنیم شوناسنامە ی
عێراقی ئەرایان دیاری بگەیم.

عەرەب عێراقی ئەگەر لە باشوور عێراق یا لە خوەر
ئاوای بووگ لەهەر مەزەویگ بووگ هەر عێراقیەو،
کورد عێراقیش ك هەرچەنی شیوەزانیان جیاواز
بووگ وەك هەولێری و دەوکی و مەندەلای هەر
کوردەو عێراقیەو، توركمانەیل عێراقیش خاوەن
تاریخیک دویرودریژن و ئاشووریەیل عێراق و
ئەرمەنەیلش هەر عێراقیین و لەهەمان وەخت
تیزیدیەیلش هەر عێراقیین.

ئەمجا ئایا چ تایفە یگ لەی ولاتەمەق ژیان دیریگ و
چ تایفە یلیگ بایەسە بکوشین تا رەگەزیگ خاس
بگەیمەدی و هەق ژیان داشتووگ لەی دنیا و
بەهەشت ئەرای دەسەوەر بگەیم لەناخەرەت.

پیکهاتەیل پرووسە ی سیاسی ئی تایفە ییل جوانە
تیکەل کرد و ئەوەك دیارو ئاشکراس یەیش
گەنجینە یگە لە تاریخ جوورراو جوور و داب
ونەریت و رووشهویری دەولەمەن، ك ئەگەر
با یگ وەشیوە یگ ریک و یك ماملە وەلیا کریا،
ئەو بیکومان گەنجینە یگە جیاواز لەدەر ئەنجام
نەتەوایی عێراقی. بەعزە دەولەتە یلیگ پیشکەفتگ
شانازی و ئەووەگەن شوناسنامە ییل جوورراو جوور
دیرن و ئیمەیش لەعێراق تازە ناکووکی کەفتەسە
ناونی تایفەو نەتەوایی و بەعزە نویسەرە یلیگ
تەنیا وەرگری لە نەتەوایی خوەیان کەن یا لەو
مەزەوێك خوەیان پەیرەوی کەن، وەل ئەویشا
بەعزیگ لەلیان رەسینە حەقیقەت یگ و جیاوازی
نیه کەن لەناونی مەردم و کەسە یلیگیش نەدوینا
دیرن و نەیش ناخەرەت و تەماشا کەید خوەیان
وہ جووریگ نشان دەن ئەگەر یەکیگ ئەزانیگ

لە خوەیا هەر ئەیانەراسن.
ئیمە سەردەر نیه کەیم لەو سیاسەتکارەك ئشارەت
دە یگە بەعزیگ لە خاوەن قەلەمە ییل گشت
چشتیگ لە حەقیقەت دویەو بخەن تا غەلەتە ییل و
تاوانە یلیان پەردە بووش بگەن و پەلامار لایەنە ییل
تر یەن لە مەزەب و نەتەوایی جوورراو جوور،
تەماشا کەید یەکیگتر لەولاه جووای دە یگەووە
زیاتر خەرگە خەسەو کە یگ، بیکومان ئی
کاریشە لەیوا کردگە بو یچگ دەره قەت گەورا
نایگ و رووز وەر ووژ مەسەلەگە زیاتر دریزە
داشتووگ، ئەمجا ئیمە لەیوا پرسیار ئەو کەیم ك
ئایا ئەوانە وژدان دیرن ئی جوورە شیوای شیویگ
دروس کەن لەناونی تایفە و نەتەوایی عێراق؟
ئایا باوەر وەر ووژ ناخەرەت دیرن ك لەرووز
مردن هەساو و کناویگ هەس و ئەوان وەر پرسی
لەیان ئی خوەنەك وەبی تاوان رشە یگ ؟ ئایا
ئی جوورە کردەو یلە بووگە سەبەب سەرکەفتن
پرووسە ی دیموکراسی لەعێراق؟

بەعزیگ لە حزبە ییل حالەت ترس و دلەراوہ کی
کالن و فشار خەنەبان مەردم دەنگ خوەیان
بەنە ییان و پە یوونەدی وە ییانەو بەکەن تا فرەتر
دەنگ ییشتوون لەناو پەرلەمان نایندە، بیکومان
ئی کاریشە خراوی لەلی کە فیکەووە ناکووکی
خەنە ناونی نەتەووەو تایفە ییل و باعزە جاریگیش
لەناونی یەك تایفە رویدە یگ، چونکە جار لەیوا
هەس تەنیا یەك تایفە حزبە ییل فرە یگ لەتی
هەس، ك یەیش بووگە مایە ی ناسە قامگیری
ئەمنی و سیاسی. ئەمجا لەی باوەتەو ئیمە ی
قەلەمدار بایەسە بزانیم ریز لەدروس کریاگ یا
مەخلووق بگریم، چونکە ئەوەك وەمنەت مەردم
نەزانیگ شوکر خوادیش نیه کە یگ، ئەمجا وە ی
بوونەو داوا لەسەر کردە ییل سیاسی کەیم وەتایەت
ئەوانەك تۆان خزمەت نیشمان و مللەت بگەن و
دەولەت یگ تازە ی پیشکەفتگ بنیات بنەن و هەق
گشت کەسیگ لەتی دەسەوەر بووگ پیشکەش
شوکر ئەرا هاوولاتی بگەن و نە یلن جیاوازی روی
بە یگ لەناونی پیکهاتە ییل عێراق.

عەرەب عێراقی
ئەگەر ئە باشوور
عێراق یا لە خوەر
ئاوای بووگ ئەهەر
مەزەویگ بووگ
هەر عێراقیەو،
کورد عێراقیش ك
هەرچەنی شیوەزانیان
جیاواز بووگ وەك
هەولێری و دەوکی
و مەندەلای هەر
کوردەو عێراقیەو،
توركمانەیل
عێراقیش خاوەن
تاریخیک
دویرودریژن و
ئاشووریەیل عێراق
و ئەرمەنەیلش هەر
عێراقیین و لەهەمان
وەخت ئیزیدیەیلش
هەر عێراقیین.

دیموکراسی و سه‌قامگیری سیاسی

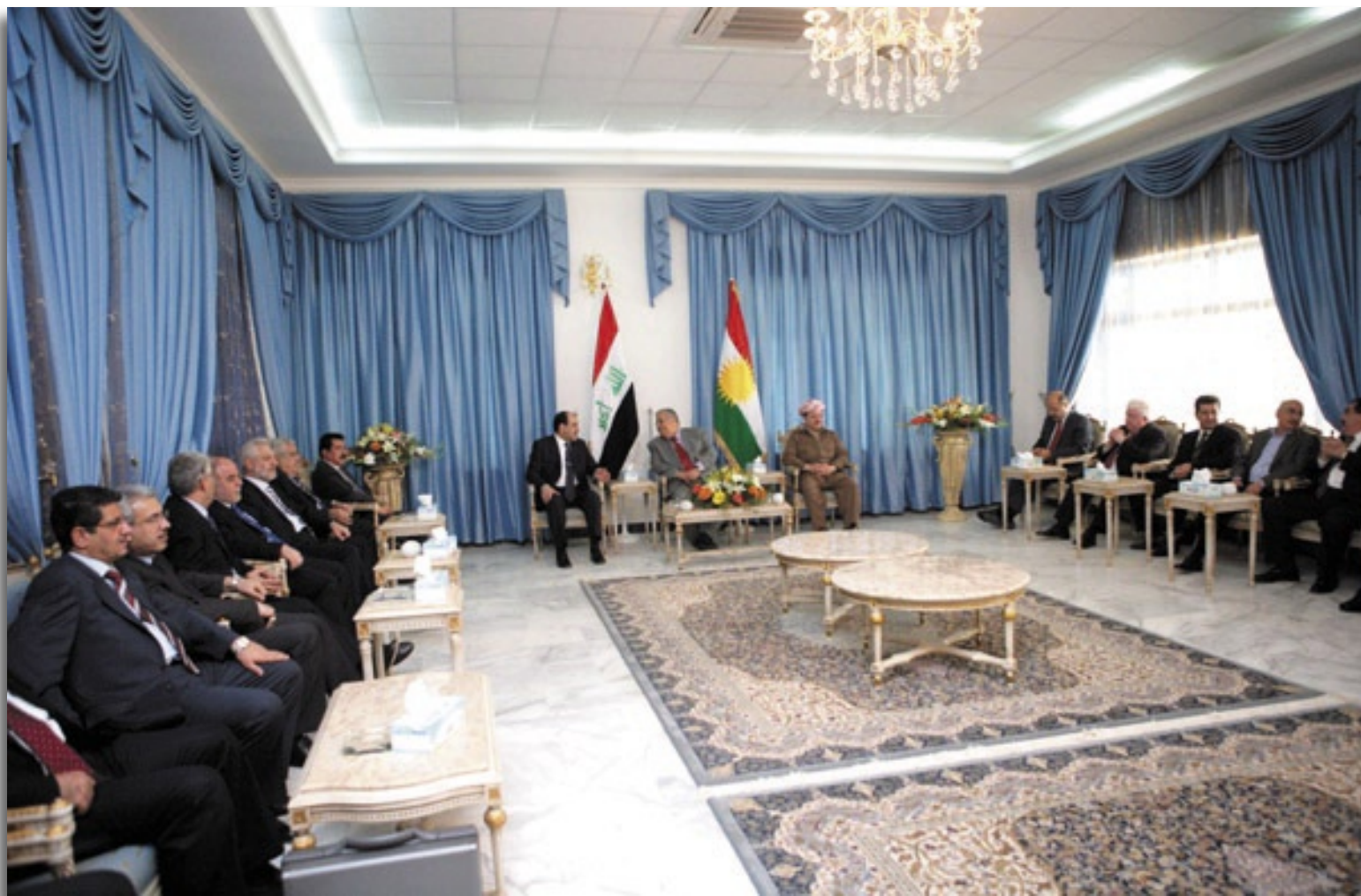
گول سوو

بیگومان پروژوی روژه‌لات ناوړاس وهی نه‌وهك بجیمنه ناو باوته‌وه‌گه‌وهو بوشیم چه‌نیگی چی ودجی کریه‌یگ و چه‌نیگی چی ودجی نیه‌کریه‌یگ به‌لگه‌نامه‌ی هیژیل دیموکراتخواز دوتیا ج له ناوچه‌ی نیمه ج له‌سه‌رانسه‌ر دوتیا رهنه‌گه‌وداینیگ فامستنه له ئاست به‌رژه‌وه‌ندی‌هیل نه‌مریکا و له دید نه‌مریکا نه‌را به‌رژه‌وه‌ندی‌هیل خودی وهل لایه‌ن ترا. نه‌مریکا وه‌ختیگ ك باس له هاویه‌شی که‌یگ نه‌وه رسینیکه له‌دید نه‌مریکاوه نه‌را چه‌سپانن به‌رژه‌وه‌ندی‌هیل خودی ك خودی وه‌ته‌نیا سوار مه‌یدان نیه‌وینیگ.

۱- پروژوی روژه‌لات ناوړاس تا راده‌ی خاسیگ گرتیه‌یل ناوچه‌گه دسنیشان کردگه و وه‌ختیگ باس له په‌ره‌وه‌پیداین سیاسی و داین دهره‌ت خاستر ئابووری و چشته‌یل تر ماریفی که‌یگ مه‌عناى نه‌وه‌سه بانگه‌واز نه‌را دیموکراسی و خاسسازی که‌ن.

۲- دیموکراسیه‌ت و خاسسازی مه‌یدان و دو چه‌مگ فره‌ه‌سپارو گرتیگ باموهم ناوچه‌گه‌ن و بیگومان چی وه‌جیکردن ئی بارووه‌زع دیموکراسی و خاسسازی‌که‌یگ ئاسان نیه، نمجا چی وه‌جیکردن نه‌و پروژو ته‌نیا کار نه‌مریکا نیه‌و لایه‌ن تر هه‌س راسیه‌یل خودی له داناین ئی پروژو‌پرس وه‌ولاته‌یل ناوچه‌گه نه‌کریاگه یا رزمه‌ه‌نی ملله‌ته‌یل وه‌رنه‌گه‌ریاگه و ئی ملله‌ته‌یله باوت مه‌یدانی و ستراتیجی‌ن نه‌را ئی پروژو، وه جووریگ ئسپات نه‌وه کریه‌یگ ك وهل به‌رژه‌وه‌ندی‌هیل نه‌مریکا یا بایگه‌وه، وهل له کوورا نیمه په‌که‌وگریم و ئایا دیموکراتیه‌ت و خاسسازی نه‌را نیمه‌ی ملله‌ته‌یل روژه‌لات ناوړاس چشت خاسیگن یا خراو ؟ نه‌گه‌ر خاسن نه‌را نیمه‌ی نه‌رک نیمه‌ی وه‌ك ملله‌ته‌یل روژه‌لات ناوړاس بایه‌سه چوین بووگ وهل نه‌و پروژو چوین زه‌مین‌ه‌خویش بکه‌ن دهورکاریگه‌رمان له‌کوورا بایه‌سه بیلمنه‌جی وناو نه‌وه‌ك نه‌مریکا پرس وه‌نیمه نه‌کردگه، په‌پیش تا راده‌یگ جووریگه له سیاست، نمجا وچه‌واشه‌وه بایه‌سه هیژیل دیموکراتخواز و نیشتمانه‌په‌رور کارا یا فه‌عال بوون و په‌یوه‌ندی وهل ئی پروژو‌دیا بکه‌ن وه‌ك چشتیگ ك واقعه‌و بایه‌سه‌مامله‌ولیا بکریه‌یگ.

ئی پروژو‌پروژوی زنگیگه‌و له‌مه‌یدان چی وه‌جیکردن سیاسیه‌وه شایه‌ت گویرانکاری بایگه‌بانی و شایه‌ت که‌م تافره‌و دویری‌ش نیه‌خاستر بکریه‌یگ، نمجا وه‌رای نیمه‌ی نه‌و هیژ نیشتمانه‌په‌رور و هیژ دیموکراتخواز‌هیل ئی ناوچه‌وه گشت نه‌ته‌وه‌بیل‌ه‌وه بایه‌سه مامله‌هل ئی پروژو‌دیا بکه‌ن و نیه‌وگ کیشه‌و گرفت نه‌رای درس بکه‌ن و بایه‌سه بکه‌ردن له‌شوون خاله‌یل کز نه‌و پروژو، یا بزانیم نه‌مریکا شکست تیره‌یگ له‌و پروژو؟

یه‌کیگ له تایبه‌تمه‌ندی‌هیل ژیان سیاسی و ژینگه‌ی سیاسی ناو‌خود هه‌ریم کوردستان پیکه‌اتگه‌له وجود و ده‌سه‌وه‌رکردن هه‌قه‌یل و نازادی خود‌پیکه‌ستن سیاسی و راده‌رخستن سیاسی و رخنه‌گرتن سیاسی.

له‌یه‌که‌وداینیگ باوه‌تیانه‌ی دامه‌زریاگ له‌بان بنه‌مای مه‌نتقی وپشتقایمی وه‌فانوون و به‌لگه‌ی زانستیان‌ه‌نه‌را ئی دیارده‌ی خاس ولاتمانه‌ره‌سنیگه‌مانه‌قه‌یریگ دهرنه‌نجام خاس و درس و دویر له‌هه‌ر گومانیک جویر نه‌وه‌ك له‌ی خاله‌یله‌نشاره‌ت وه‌بی که‌ییم:-

۱- زانسته‌یل سیاسی له‌په‌یوه‌ندی وه‌شیه‌وکردن دیارده‌ی ده‌سلات سیاسی و ئالشتکردن دور سستمه‌یل سیاسی و حکومه‌ته‌یل مه‌یلمان نه‌را لای نه‌وه‌کیشن ك له هه‌ر ولاتیگ هاوولاتی و میدیای خاس وجود داشتن ك وه‌شیه‌یگ نازادانه‌و باوه‌تیانه‌و هانووینیانه‌ره‌خنه‌بگرن و رای خوهدیان له‌بان مه‌سه‌له‌و دیارده‌و رویداگه‌یل ولات نیشان بیه‌ن،

نه‌وه‌بیگومان له‌و ولاته‌گه‌شه‌سه‌ندن سیاسی وجود دیریگ. حاله‌ته‌گه‌پیش دهرنه‌نجام قه‌یریگ هووکاره‌و له‌وانه‌پیش : وجود و هه‌لسیان چین ناوړاسه‌له‌ناو کوومه‌لگا، وهل نه‌وه‌پیشا وجود ئاست خاسیگه‌له‌خوونه‌واری و ناگاداری سیاسی. له هه‌ر ولاتیگیش ئی دیارده‌یله‌وجود داشتن، نه‌وه‌نیشانه‌ی نه‌وه‌سه‌ك له‌و ولاته‌حکومه‌تیگ خاس و کارا یا فه‌عال هه‌س و نه‌و حکومه‌ت و ده‌سلاته‌شایسته‌ی پشتگیریکردن و مه‌ندنه‌وه‌و، وه‌رده‌وامبوینه.

بیگومان له‌کوردستان نه‌و هه‌مگه‌نازادیه‌ك باسیان کردیم وجود دیرن و ده‌سلات سیاسی ده‌سه‌وه‌ری کردگه، نه‌گه‌ر که‌م وکویریگیش بووگ شایه‌ت نیمه‌ی هاوولاتی یا میدیایه‌یل نه‌تویه‌نستیمه باوه‌تیانه‌و قانونیان‌ه‌نه‌و که‌ش وه‌وای گونجیاگه‌وه‌ته‌واری نه‌را به‌رژه‌وه‌ندی گشتی ولات درس بکه‌یم، وجود رخنه‌گرتن وه‌شیه‌یگ گشتی و، وه‌تایبه‌ت رخنه‌گرتن سیاسی له‌ کوردستان نیشانه‌ی وجود به‌رزه‌ویوین ئاست خوونه‌واری و ماریفی کوومه‌لگایگ خوونه‌وارو نسبه‌ی فره‌یگ دهرچگه‌یل زانکو یا جامعی و په‌یمانگایه‌یل جووراو‌جووره‌هل وجود چین ناوړاس ك هه‌رچه‌نی وه‌شیه‌یگ سه‌ره‌تاییش بووگ، نه‌یانه‌پیش دهرخه‌ر نه‌و راسیه‌نه‌ك له‌کوردستان گه‌شه‌سه‌ندن سیاسی وجود دیریگ وله‌ه‌مان وه‌خت بارووه‌زع‌گه‌پیش وه‌ره‌و پیشه‌ه‌فتن چووگ، وهل نه‌وه‌پیشا وجود گه‌شه‌کردن سیاسیی‌ش به‌ره‌م حکومه‌ت و ده‌سلات سیاسی کوردستان بویه‌ك تویه‌نستگه‌زه‌مین‌ه‌خویش بکه‌یگ نه‌را سه‌ره‌له‌دانین چین ناوړاس له‌روی ئابووری و کوومه‌لایه‌تی و سیاسیه‌وه.

۲- وه‌گووره‌ی نه‌زهریه‌یل نه‌ده‌بی، رخنه‌و داهینان یا ئبداع نه‌ده‌بی نزیکن له‌یه‌که‌وه‌و هه‌ردوگیان وه‌یه‌که‌وه‌له‌دایگ بوون، مه‌عناى نه‌وه‌سه‌نه‌گه‌ر ئبداع نه‌وگ رخنه‌له‌چه و له کی گرید؟ نه‌گه‌ر هه‌مان دید و نه‌رای چوینش جیواز بکه‌مین‌ه‌ناو دوتیای سیاست و ده‌سلات سیاسی و حکومه‌تایه‌تیکردن، نه‌وه‌کاره‌گه‌له‌روی زانستیه‌وه‌هویچ گرفتیتگ نه‌یریگ و بووگه‌هاوکارمان له‌ره‌سینه‌وه‌له‌راسیه‌یل، نمجا وه‌گووره‌ی ئی راسیه‌ره‌خنه‌گرتن له‌ده‌سلات سیاسی و حکومه‌ت کوردستان نیشانه‌ی نه‌وه‌سه‌نه‌و حکومه‌ته‌له‌مه‌یدانه‌یل جیا‌جیای ژیان ئبداع کردگه‌و گویرانکاری ئاشکرایگ کردگه، نه‌گه‌ریش ئبداع و گویریان نه‌ویاتان نیمه‌ره‌خنه‌له‌چه‌بگرتایم، ئی کاریشه‌له‌لایه‌ن ده‌سلات و حکومه‌ت کوردستانه‌وه‌مایه‌ی خو‌ه‌ش‌حالیه‌نه‌را گشت که‌سیگ له‌نیمه‌و نه‌گه‌ر نیمه‌ره‌خنه‌گرتنمان ناو‌ه‌جی بووگ بیگومان زهره‌د هم له‌خو‌ه‌مان ده‌یم و هه‌میش له‌و کوومه‌لگا ك له‌تی ژیه‌یم.

ئى کاریشه‌له‌لایه‌ن ده‌سلات و حکومه‌ت کوردستانه‌وه‌مایه‌ی خو‌ه‌ش‌حالیه‌نه‌را گشت که‌سیگ له‌نیمه‌و نه‌گه‌ر نیمه‌ره‌خنه‌گرتنمان ناو‌ه‌جی بووگ بیگومان زهره‌د هم له‌خو‌ه‌مان ده‌یم و هه‌میش له‌و کوومه‌لگا ك له‌تی ژیه‌یم.

شیه‌وه‌ی ده‌سلات سیاسی

عومهر نوره‌دین

قهواره و سهر کردهیل

ساتر راجی

هەر لهی لایه‌نه‌وه حزبهیل و سهر کردهیل تازهی سیاسی ک خاوه‌ن حزب‌ن هویر له‌وه نیه‌که‌ن خوهیان بته‌وتره‌و بکه‌ن و دیه‌کرپیزی و سیاسه‌ت گونجیاگیگ ک له بان یه‌ک ریگه جهمه‌و بوون و کار دلنیاپی بکه‌ن و سیاسه‌ت راسه‌قینه‌و دکار بارن.

هەر له‌هه‌مان وه‌ختیش نیه‌تویه‌نن دهور ئۆپۆزیسیۆن سهر‌که‌فتگیگ بووه‌ن، ئمجا ئه‌وه‌سه هەر سیاسه‌تیگ تیه‌رنه کار ته‌نیا له‌وه‌ر به‌رژه‌وندی خوه‌پان و حزبه‌گه‌یانه‌و یه‌یش کیشه‌ی گه‌ورایگه له‌وه‌رده‌م هاوولاتی و مه‌ردم ک نیه‌تویه‌نن ده‌سنیشان دلسووز راسه‌قینه‌یان بکه‌ن و هه‌میشه‌ وهرده‌وامی دریا‌سه ئی سیاسه‌ت چه‌واشه‌.

دیاره تانیسه ئه‌زموون ساله‌یل گوزه‌یشت له‌عیراق نه‌ویه‌سه ده‌رسیگ واقعی و خاسیگ ئه‌را دریزه‌داین و دکار سیاسی سهر‌که‌فتگیگ، چوینکه تا نیسه نه‌تویه‌نسته‌ن قانجاژ له‌معنای دیموکراسی بکه‌ن و له خوه‌یان دیموکراسی وازیکردنیگ شانسیه‌و چاره‌نویس له‌تی هەر که‌سیگ و ده‌گوره‌ی به‌خت خوه‌یه‌.

ته‌ماشا که‌ید تا نیسه‌له عیراق ئی حزبه‌گه ناویتیگ له‌و حزبه‌گه بریگ و نیه‌تویه‌نن کاره‌یلان وه‌شیه‌ویگ راسه‌قینه‌ نه‌نجام بیه‌ن و گشت وه‌ختیگ که‌فته‌سه‌وه‌ر تانه‌ی مه‌ردم هاوولاتی وزحه‌مه‌ته‌بویه‌نن ریکه‌ستنیگ خاس و مه‌نته‌قیانه‌ دروس بکه‌ن و له‌ی خه‌مه‌ناسووده‌ بوون و ئی قوناغ نه‌گونجیانه‌ لاوه‌ن و بچه‌ قوناغیگ تازهی دیموکراسیه‌وه‌.

وه‌خاتر باوه‌ت قانوون هه‌لوژاردن په‌رله‌مان، په‌رله‌مان عیراق وهرجه‌ماوه‌ی که‌میگ نه‌ره‌سیه‌هویج ریکه‌ه‌فتنیگ و هه‌ر له‌وه‌ر ئه‌وه‌بریارگیگ ده‌رکرد وه‌نه‌وه‌ک ده‌رکردن قانوون په‌سه‌نکریاگ له‌ناو‌راس ته‌شرین یه‌کم بووگ و هه‌لوژاردنه‌گه‌یش له‌رووز ۱۶/ ۲۰۱۰/۱ نه‌نجام بدریه‌یگ. ئمجا نه‌رسین وه‌ نه‌نجامیگ په‌سه‌نکردن قانوون هه‌لوژاردن چووگه‌وه ئه‌را گرنگی یا ئه‌هه‌میته‌ت و کاریگه‌ری سستم هه‌لوژاردن له‌بان بارووه‌زع سیاسی و هیز لایه‌نه‌یل رکابه‌ر یا مونا‌فس جیاواز و له‌هه‌مان وه‌خت جوور هاو‌په‌یمانیه‌یل وهراده‌یگ ک زوورم هیزه‌یل مه‌یدانه‌گه‌چه‌وه‌ری په‌سه‌نکردنه‌گه‌ن ئه‌را ئه‌وه‌ک بریار هاو‌په‌یمانیه‌ی بیه‌ن یا نه‌و.

له عیراق دوچار هه‌لوژاردن په‌رله‌مان نه‌نجام دریاگه‌، یه‌کمیان له ۲۰ / ۱ / ۲۰۰۵ ک له‌تی سستم نوینه‌رایه‌تی ریزه‌یی یا نسبی و لیست داخریاگ په‌یره‌و کریا و گشت عیراق یه‌ک بازنه‌یا دائره‌ی هه‌لوژاردن بوی ، وه‌و مه‌عنا ک ده‌نگ لایه‌نه‌یل رکابه‌ر یا مونا‌فس له‌بان ئاست گشت عیراق جهمه‌و کریا دو‌یاخر نسبه‌ی سه‌د ده‌نگه‌یل راسه‌قینه‌ی هه‌ر لایه‌نیگ بووگه‌په‌یمانیه‌یگ ئه‌را نسبه‌ی سه‌د کورسیه‌یل په‌رله‌مان، ئه‌را نمونه‌:

ئه‌گه‌ر لیستیگ ۲۵٪ ده‌نگه‌یل وه‌ده‌س باریگ ئه‌وه‌۲۵٪ کورسیه‌یل په‌رله‌مان به‌یگ. خاسی ئی هه‌لوژاردنه‌له‌وه‌سه‌ک هیز گشت لایه‌نه‌یل له‌بان ئاست نیشتمان ده‌رکه‌فیگ و یارمه‌تی دروسکردن هاو‌په‌یمان ده‌یگ و له‌ئه‌نجامیش حکومه‌ت جیگ‌ر و خاوه‌ن ده‌سلات له‌ی که‌فیگه‌وه‌. وه‌ل ئه‌وه‌یسا یارمه‌تیده‌رته‌را ئه‌وه‌ک هیزه‌یل گه‌ورا بتویه‌نن شوون که‌سه‌یل سه‌ر وه‌که‌مینیه‌یا ئه‌قه‌لیه‌ی دینی و ته‌وه‌یی له‌لیسته‌یلان بکه‌نه‌وه‌، له‌هه‌مان وه‌خت زامن به‌شداریکردن ژنه‌یل که‌یگ له‌کاروبار سیاسی، وه‌نه‌وه‌ک نسبه‌یگ له‌کورسیه‌یل ئه‌را ژنه‌یل دا‌بنریه‌یگ . وه‌ل گرفت ئی جووره‌سسته‌وه‌تایبه‌ت له‌ولاته‌یل تازه‌دیموکراسی ئه‌وه‌سه‌ک بریار سهر‌کردایه‌تی پارتیه‌یل و هاو‌په‌یمانیه‌یل سیاسی زال بووگه‌بان بریاره‌یل په‌رله‌مان و مه‌یدان فره‌ته‌نگیگ مینیگه‌وه‌نه‌را ئه‌وه‌ک په‌رله‌مانتار هویر و ئه‌رای چوینه‌یل خوه‌ی بخه‌یگه‌روه‌ی و چه‌خت له‌بانی بکه‌یگ ،

چ جووره سستمیگ هه‌لوژاردن ئه‌را عیراق گونجی؟

جسوم محمه‌د

ئه‌را (۸) بازنه‌گه‌دانریا و (۵) کورسه‌تایبه‌ت کریا وه‌قه‌ره‌بووکردن. جیاوازی فره‌بازنه‌یی ها له‌وه‌ک هیزه‌یل رکابه‌ر یا مونا‌فس له‌بان ئاست پاریزیگیگ کیشه‌مکیش که‌ن و هه‌ر هیزگیگ به‌شگیگ له‌ده‌نگه‌یلی له‌پاریزیگیگ فه‌وتیه‌یگ ، وه‌ل ئه‌رای جهمه‌و کریه‌یگ و له‌گورسی قه‌ره‌بوو یا ته‌عویزکردن وه‌گوره‌ی نسبه‌ی ده‌نگه‌یلی له‌و ۵؛ کورسیه‌به‌ش خوه‌ی به‌یگه‌وه‌. ئمجا خاسی ئی کاره‌نه‌را ئه‌و هیزه‌یله‌سه‌ک له‌پاریزیگیگ دیاریکریاگ زوورمینه‌ی ده‌نگه‌یل مسوگه‌ر که‌ن و تویه‌نن زوورم کورسیه‌یل بووه‌ن، وه‌ل ئه‌وه‌یسا ئه‌ندام په‌رله‌مان له‌ناوچه‌گی خوه‌ی ، و وه‌ده‌نگ مه‌ردم پاریزیگاگی به‌یگه‌وه‌و په‌یوه‌ندیگ راسه‌وخۆ وه‌مه‌ردم پاریزیگاگه‌وه‌که‌یگ و تویه‌نیگ چه‌تکه‌ر بووگ له‌بان کیشه‌و گرفت ناوچه‌گی خوه‌ی، وه‌ل له‌هه‌مان وه‌خت شایه‌ت بووگه‌سه‌به‌ب ئه‌وه‌ک ئه‌ندام په‌رله‌مان ئه‌وه‌نه‌خه‌م ناوچه‌گی خوه‌ی بخوه‌یگ ئه‌وه‌نه‌خه‌م عیراقیه‌یل نه‌خوه‌یگ.

له‌وه‌ر ئه‌وه به‌عه‌زه جاریگ به‌رژه‌وه‌ندی حزب و هاو‌په‌یمانیه‌یل که‌فیگه‌ وهرده‌م به‌رژه‌وه‌ندیه‌یل ملله‌ت ونیشتمان و هه‌ر له‌ باره‌گا یا مه‌قه‌ر حزبه‌یله‌ وه‌سیاسه‌ت حکومه‌ت یا قه‌واره‌یل په‌رله‌مانی دانریه‌یگ و په‌رله‌مان ته‌نیا بووگه‌شوون بریارداین پارتیه‌یل ده‌سلاتدار، ئی حاله‌تیشه‌وه‌مناشکرا له‌چه‌ن سالیگ گوزه‌یشت ژیان سیاسی عیراق که‌فتیاگه‌ وهرچه‌و ک تا سهر‌کردایه‌تی پارتیه‌یل بریار یه‌کلاکه‌ر نه‌یاتان ، په‌رله‌مان نه‌تویه‌نست بریارگیگ ده‌ریکه‌یگ.

له‌دویم هه‌لوژاردن، ک له‌۱۵ کانوون یه‌کم هه‌مان سال نه‌نجام دریا ، هه‌مان سستم نوینه‌رایه‌تی نسبی په‌یره‌و کریا ، وه‌ل عیراق دا‌به‌شکریا ئه‌را (۸) بازنه‌یا دا‌یره‌ی هه‌لوژاردن، هه‌ر پاریزیگیگ بازنه‌یگ هه‌لوژاردن سه‌روه‌خوه‌ی داشت و شماره‌یگ له‌کورسیه‌یل په‌رله‌مان که‌فتیاگه‌یی، ک ئه‌ویش وه‌گوره‌ی قه‌واره‌ی مه‌ردمه‌گی و ئه‌را هه‌ر (۱۰۰) ده‌زار که‌س یه‌ک کورسی له‌ په‌رله‌مان دانریا، وه‌ل ته‌نیا (۲۳۰) کورسی

کۆمار کوردستان له مه هاباد ئیران

ره جائی فایید

مه مه مه دو سهدر قازی ئه ندام په ره له مان ئیران نوینه ر مه هاباد و مه مه د حسین وه زیر جهنگ) له رووژ ۳۰ / ۲ / ۱۹۴۷ دریا، ک له مه دیدان (چوارچرا) ی شار مه هاباد جی وه جی کریاو روح پاکیان ره سیه باره گای په رووژدگار هه ق . یه پیش ئاشکرا و دیار بوی ک له ناوونی (ستالین و رۆزفلت و چه رچل و شای ئیران) ئی پیلانه دانریا و ئه وه بوی یه کیتی سۆفیت په شیمانوه بوی له پشتگیرکردن کورد و کۆمار مه هاباد و گشت ده سمیه تیگ له ی بری و هه ره وه سه به به له کانون یه حکم سال ۱۹۴۶ وهل یه کم روی وه روی بوینه وهی چه کداری وهل هیزهیل سه ربازی ئیرانا ئه و کۆماره له ناو بریا. دی هه ره له وه دختیشه تا ئیسه ئه وه بهش کوردستانه هه ره له ژیر ده سلات حکومهت ئیران مه نده وه و گشت هه قه پیل ملهت کورد له وه به شه جویر به شه یل تر کوردستان پایمال کریاگه و هه میشه حکومهت ئیران نوگیری له هه قه یل ره وای کورد کردگه و نه یشتگه داواکاری و خواست کوردهیل له ولات خوهیان سه ر بگریگ و دشمنایه تی وه رده وام وه لیانا کردگه، وهی شیوه خاک به شکریاگ کوردستان له ناوونی ده وه له ته یل داگیرکه ره هه ره مه نده وه و تا رووژ ئه روویش ملهت کورد خه بات ئه را هاوردنه وهی خاک ونیشتمان خوهی که یگ.

ئه وه بوی حکومهت کوردستان له یه کم هه وێ ده سکرده په خشه وکردن رووشنه ویری کوردی و قازی مه مه د وه یه کم سه رۆک کۆمار کوردستان هه لوژریاو رووژ یگ له شوون ئه وه وهی جووره قه سه م یاسایی یا قانونی خوارو و ت : (قه سه م وه خوداو، وه قورئان گه وراو، وه نیشتمان و، وه شه ره ف نه ته وهی کوردو، وه په رچه م پیرووژ کوردستان، بایه سه هه ول بیه م تا دويا هه ناسه م و گیان و مال و خوینم له وه ره خاتر مقه یه تیگردن سه روو خوهی و به رزی په رچه م کوردستان به خت بکه م).

قازی مه مه د رووژ (۱۱ شویات سال ۱۹۴۶) وه دروسکردن یه کم ئه نه جوومه ن وه زیره یل له وه په ویردن ولات ک ۱۳ وه زیر گرته خوهی یه کم فه رمان بالا (مرسو م) ئاشکرا کردو له هه مان وه دخت (باززانی نه مر) وه جه نرال و فه رمانده ی گشتی هیزهیل چه کدار دیاری کریا. دیاره له شوون ۱۱ مانگ له ده سلات سه روو خوهی کۆمار مه هاباد و له پیلان یا موئامره یگ ناوده ولته تی دژ وه ملهت کورد هیزهیل سه ربازی ده ولت ئیران له ۲۱ / ۱۲ / ۱۹۴۶ ره سینه شار مه هابادو (قازی مه مه د) و زورم سه رکرده یل ده سگر کریان و له دادگاییکردنیگ ناعادانه ی سه ربازی سزای له سیداره داین له بان (قازی

له ته شرین دویم سال (۱۹۴۵) رووژنامه یل ده ره کی ده نگ وباس گویرا ئکاریه یل سه ره کی ئیران په خشه و کردن وهی جووره : (وهی زویه یله ناوچه یگ کوردی له باشوور ده ریچه ی (ورمی) ی ناوچه ی (سابلاغ - مه هاباد) بووگه مه رکه ز را په رینیگ گشتگیرو، وه رفراوان) . ئه وه بوی له ۲۴ کانوون دویم ۱۹۴۶ وه سه رۆکایه تی {قازی مه مه د} سه رۆک (پارت دیموکرات کوردستان ئیران) ، دامه زانن کۆمار مه هاباد ئاشکرا کریاو هه ره له سه ره تا وه ده سکرده بنیاتناین دامه زریاگه یل وه په ویردن ناو خوهی و مه دیدان په روورده . ئه جا وهل ئاشکرا کردن کۆمار کوردستان (مه لا مسته فای بارزانی) ویا وه ره یلی یه کم گروو پیگ بوین په یوه ندی وه و کۆماره وه کردن و به رزترین پۆست وپله ی سه ربازی دریا خود بارزانی .

چراخ زهردی ئەرا سیاسەتکارەیل کورد لە ئمروو و دویارووژ

شۆرش شاواز

چەن رووژ پێش هەلۆژانەئێ لە هەرێم کوردسان وەرپەو چی، ئەئێ هەلۆژاننەئێ هاو زەمان وەل یەکا هەم ئەرا پارلەمان کوردسان و هەم ئەرا سەرۆکیانەئێ هەرێم بوی.

یەکم جار بایەلەتەمام خەلق کوردسان لەهەر چین و تووژی ک هەن قەدرزانی بکەیم و وەپیان بویشیم: سوپاس برایل و خوشکەیل ریزدار، وەرانی سەرمان بەرز کردین. چوین ئویەو بەشاریدان لەئێ هەلۆژاننەئێ و هەتا وەر لەو ویش ک پروپاگەندەئێ هەلۆژاننەئێ، هەم توداری کردین هەم وەرانی خوەتان دویر گرتین لەهەر شەر و دەس وەرپەبویین وەل یەکتەکێ، نیشان داین چەئێ وەدیمۆکراسی بەها دەین و ئەرزش ئەرا قایل بویە. راسەکەم تا فەرمانرەزایەتی یا گلهی لە لایان بازێ لایانەیل سیاسیو لە سەر ئەئێ هەلۆژاننەئێ نیشان دریا ک تەواو ئەو گلهیەیلەیا شکایەتەدریاسەکۆمیسۆن بالای هەلۆژانن. وەل بایەدویش لەوەر چەو بگریە، لەتەواو هەلۆژاننەیل دونیا مومکن نیفت و فیل نەودن و گیشت کەسی لەدویای هەلۆژانن لەل رازی بوون هەلەولاتان ئووپیی بگرەتا خود ئەمریکاپش. ئمجا بایمەنەو سەر وەک ئیمەلەخوهرەلات ناوړاس ژیان کەیم و دیریم تەمرین یا مومارەسەئێ دیمۆکراسی کەیم!. ئەگەر ئیمەهەلۆژاننئیران ک ماوئێ پێش لەئێ هەلۆژاننەئێ کوردسان وەل یەکا بایمەن قیاسیان بکەیم، بیچگەلەو زهوی تا ئاسمان فەرق دێرن. دیار بوودن ئەئێ هەلۆژانن ئیمەوئەمەنی و ئاسایشی وەرپەو چی وەوئێ ئەئێ هەلۆژانن گومەلەیل خوا کردیمەناو چەو دووژمنەیلمان. ئەئێ هەلۆژاننەئێ نیشان دا ک ئیمەکورد چەئێ وەرانی خوەمان بایەخ یا ئیتمەمام دەیم وەل سەر پای خوەمان وسیایمەن. بیچاپش وەتەواوئێ کەسەیل ک وەهەر لیستیگەو چینهس پارلەمان و یا کاندیدای پۆست سەرۆکاتی هەرێم کوردسان چوی کاک مەسعوود بارزانی ک لەنووه بویەسەسەرۆک هەرێم و توادین سەرۆکاتی کوردسان بگریگەدەس وەتەمایان تەبریک ئویشیم و دەسخوشی لەتەمام چین و تووژ جەمگای کوردسانیش کەیم. لەخودای گەورا توایم، قەوڵەیل ک لەپروپاگەندەیل ئەئێ هەلۆژاننەئێ وەجی بارن وەل سەر قاقەز نەمینەد و نەونەفسیەئێ پەتی و ئارەزوو کەیم قسەیلەگەیان وا نەویدەئێ. ئینگە بایمەنەو سەر وەک یانەگ ئوتۆنۆمی سیاسی کوردسان گرنەو دەس وەتوان کوردسان وەرپەو بوون، بایەلەئێ هەلۆژاننەئێ سێ بگرن و بخەنەئێ بار پراکتیکیە و (کرداریەو). بایەد لەئێ چوار سالەک ها لەرپیان وەتوان

پارلەمان نشینی و دەولەتداری بکەن، وەر ق نووئێ یا لاپەرئێ سفید ئەرا خوەیان لەدەفتەر سیاسی بەنەو وەنەیل هەلەیل و گلیەیل گوزەشەئێ لەنوو بایەدەسەرپان ئەلەبەت وەیش بویشیم هەگلیەئێ و ئازار هە هەس وەل بایەیانەکاری بکەن ک گلهی و ئازار نوو بایگەسەرپان نەن کۆینە لەنوو تکرارەبووت. یانەگ لەکابینەئێ شەشم تان دەسلات وەدەس بگرن بایەبزانی ئەئێ هەلۆژاننەئێ چوچ چراخ زەرد ک لەچواردەرپان سیاسیەئێرپان وەپی کەفتیەئێ وگ فرمزی کەئێ یا سەونزی کردار و شایستیگەئێ خویانەئێ. بایەوئێ ئەئێ ئەزموون تازەو خاس بزانی

ک دی ئەو باوەگەمرد ک م کۆر کیم و ئەرا کوردسان چە کردمە. دی وەخت وەچینەئێ کەسەیل بتوان لەسەر گوزەیشەئێ خویان ژیان بکەن، ئەو چیشت راسووسەئێ ئەرا پاراستن(دیفاع) لەخوین شەهیدان و موجدەلەئێ چەن سالەمەردم کورد و ئەزموونەیل گوزیشتەئێ و ئەئێ ئەزموونە تازەئێ بووگە بەش لەوانەئێ تر، لەسەر جەمیان و لەبایان ئەو هەمو خوینەرشیا و دەوئەئێ کیشیا تا رەسیەسەئێ هەنازە بایەسچەئێ بکەئێ و چەبگریەئێ. بایەئێ خاس هویر لەو بگریەئێ و ئەرا ئەئێ جەمگای کوردی چ چیشتی خاسەو وەدەردیان

خوەید و یا چ خزمەتێ خاسترەئێ وەپیان بگریەئێ. دی دەورەو زەمانەئێ لگەردیاس تەک تەک ئایەمیل جەمگا لەیەرسینەسەو کی وەپیان خزمەت کەئێ یا وەپیان بی باوەرە و فەقەت شەر کورسی کەید. ئینگە بنیشیم و سەیل بکەیم، هیمان ئەرا قەزاوئێت زویە، تا یانەئێ لەئێ لۆژانن بردنەسەو چەئێ وەقەرارەیل و قسەیل خویان باوەر دێرن و پراکتیزەئێ کەن. ئیمەک خوەش بینیم و چەوئێ خزمەت لەلپیان دیریم ک خزمەت بکەنەجەماوەر!؟. وەقەرارەیل مارگرت دالگ ناپلیون پۆناپارت: (خودا ئاقبەت وەخیران بکەئێ...؟!).

میژوو (تاریخ) وە شوناسنامە دانریەگ

کۆل سۆه

کورد نەتەوهیگە وەک عەرەب و فارس و تورک، ک لەبەش رووژئاوای ناسیا و جود دیرن و ژیانە لەولاتیگ شەرەفخانی ک کەفینگە رووژەلات تورکیا و رووژئاوای ئیران و باکوور سووریا و عراق ک ناسریاگەووە کوردستان، ئی نەتەوهیگە لەژویر سەرچەوئێ دجلە و فورات ژیانە وە سەدەها سال ک لەوەر چەن سەبەبگ پیکهاتگە وەک کومەلایەتی و زووان و تاریخ و گشت بنەمایەیل زانستی نەتەوایەتی خوەی دیریگ و بەشیگن لە نەتەوهیل هندیژووپیی ک بنەمالەئێ ئاریەیل، وەل نەتەوهیگە چەوسیاگ و ببەشن لەگشت هەقەیل نەتەوایەتی ک هەرچەئێ وە کویەنترین نەتەوهی رووژەلات ناوړاس دانریەگ. بیگومان نەتەوهی کورد دەور سەرەکی داشت لەچەن رویداگیگ سیاسی و سەربازی لەسەر دەم ئیمپراتۆریەیل سۆمەری و ساسانی و بیزەنتی و ئەمەوی و سلجوقی و عوسمانی و سەفەوی و ئاشووری. کورد بئەرەت نەتەوایەتی خوەی دیریگ لەخاک و تاریخ و زووان و رووشنویری، وەل ئەویشا زوورم تاریخانەیل کووکن لەبان ئەوەک کورد بەشیگن لەئاریەیل، وەل وەتەواوئێ لەبان رەسەن کورد پیک نەهاتنەئێ و ئەوەک دەرکەفتگە تا ئیسە ئەوەسە ک کورد نەوئێ کووتیەیل ک پەیا بویە لە تیکەلبوین وەل یەکاو لەکویەیل زاگرووس و لە بەرزایەیل باکوور و رووژەلات ناوچەئێ دوول دوجەمان ولات راسەقینەئێ کوردە، هەرمەیل ئی ولات جەوئەیلە لە تاریخ کویەن ناسریاگەووە (سویرو سوپرتو و زاموا کوهستان و عالیتات و کویتوم). جویر ئەوەک ئاشکراس، کوردستان شوون دویم ئنسانیتەئێ ک مللەتەیل کویەیل زاگرووس لەورا ژیانە، ک پیکهاتنەئێ لە کومەلگایەیل (لۆلۆ، کووتی، جووتی، کالیدی، سویار، هووری)، ک جموجویل سیاسی گەورایگ داشتنەئێ لەسەر دەم سۆمەریەیل و ئەکەدیەیل و بابلی و لەسەر دەتایەیل

سەردەم ئاشووری دەرکەفینگ ک توخم ئاریەیل هندیژووپیی و کووچکردنیان لە سەرەتای کویەیل زاگرووس وە دەسکردگەسە پی ئەرا رووژەلات و رووژئاوا جویر ئەوەک (کرزۆن) ونگەلەسەرەتای کتاودگەئێ وناو (گەشتەگەئێ ئیران) وەرچەزایی وە (۲۰) سەدە مللەت میدیا وەهیزترین و گەورترین مەردم بویە لەو ئاریەیلەک هاتوین و لە سەرەتاو لە رووژەلات دەریاچەئێ (ورمی) نیشتەجی بویەئێ ئمجا نەتەوهیل تر ئاری و فارس و پارسیدی و پارت کاردوشوی هاتنەئێ. کویەنترین نوپسریاگ سۆمەری ئسپات ئەو کەپگ ک وەرچەزایی وە (۲۰۰۰) سال مللەتیگ بویەوئێ وناو (کووتی)، ئاشووریەیلەش هەر وەئێ ناوئەوایان هاوردنەئێ دویاخەر مللەت کووتی هەر لە بۆتانه وەتای کویەیل جوودی نیشتەجی بویەئێ زوورم زاناو شارەزاییەیل لەبان ئەو ئەرکەفتنەئێ ک ولات و نیشتمان کورد هەر لە کویەنەوئێ لەکویەیل زاگرووس (کوردستان ئیسە) ژیانە وە شیوئێ چەن نەتەوهو هووژینگ ک لەئاریەیل و تاپەتەمەندی خویدان داشتنەئێ حیوازان لەنەتەوهیل تر، ئمجا لەوەر هاوسایەتی دی پەبوئەئێ پەیا بویە لەناوئێ کورد و نەتەوهیل عەرەب و فارس و تورک، بیگومان لەیرا توپەنیم بویشیم: نەتەوهی کورد خاوەن تاریخگ فرە کویەنە جویر ئەوەک لە شوونەوارەیل کویەن کەفینگە دەیشت وەک ئەئێ شکەفت (شانەدەر و دوکان و چەم ریزان وشوونەیل تر). تاریخزان رووسی (مار)، باوئەئێ لەیواسە ک کورد نیشتەجی رەسەن کویەیل ناسیای بویچگەو هەر لەئێ باوئەئێ وەزانای وە ناویانگ رووسی (مینۆروسکی) ک شارەزایی داشتنەئێ لەبان زووان و تاریخ مللەتەیل باوئەئێ لەیواسە ک کورد لەبان خاک وەرراوان خوەی ژیاگە لەبان مەرز ناوئێ ئیران و عوسمانی هەر لەشاروچکەئێ مەنەلیەوئێ تا کویەئێ ئارات ک وەل ئەرمەنا وەبەکەوئێ ژیانە لە گشت ناوچەیل جەوئێ ئەرمتیا.

وه ختي ٺهري شهيل وقه داسهت ٺنسان شڪيدن

ڪه يون ڪلهور

چهن وه خت پيش چيمه ميواني
 كهسي، نهئ كهسه فهره زه حمهت
 كيشاي و من و چهن كهس تره كيش
 ميواني كرديو. چووين جار يه كم
 بوي چيمه ماليان منيش چوي ههر
 ميواني ڪ جار يه كم چووته مال
 كهسي بهراورد ناو ماله گه گرتم،
 مال خاس بوي له ديد بنائيهو
 بگره تا ناو ماله پر بوي له كه نو
 پهل له لاي خودم وه تم خودا زياتر
 بهده پي. هه له يوا ڪ نيشتويم
 گوش دامه دهنگ ميوانه يل تره ڪ و
 بي دهنگ ٺهرا خودم وساويم چوين
 ٺهوانه گيشتي تاجروين و باس
 له تجارهت و ڪاسبي كردن م ڪ نه
 تاجرويم نه له تجارهت سهر رسته
 داشتم تا بتوام قاتي باسيان
 بووم كه مي سهيرم ٺه ما، وه له
 عادهت گهنئ ڪ ديرم جفاره كيشم
 دهس كردمه و گريضان و جفاره گهم
 درواردم تواسم جفاره ي بگيشم.

منال خاون مال جي جفاره ي (ته پله ي) نا وهرده سم، تواسم
 جفاره گهم پيشم جهوم هاته مل ته پله گهيا. لهيره ڪ خاس
 هويردهو له ته پله گه بويمهو بهراورد ي گرتم، ديم وينه ي (ره سم) چه
 گوارا (گيفارا) له ناو ته پله گه نقش بهسيه و نوورنده پيم. كه مي
 مقمهو برد له لاي خودم وه تم هه يف ٺهرا خودا وينه ي ت له ناو
 ته پله ي بوينم و جفاره له بان دهم و جهوت گووره و بگره ده. زبان
 گيفارا كهفتهو هويرم، چه گيفارا خهلق ٺهريه تنيه دوكتري بويه له
 زانستن يزسكي تهوانا داشته. رووژي تهقيه ده فيدل ڪاسترو رابه ر
 شوورش گووبيا، له ٺه و يڪ دينه بايس بوي بكهف ي وه لياو له
 شوورش گووبا بهشداري بكه بدن. لهيره كه سايه تي (شه خسيهت)
 ٺهترناسيوناليست (فهر مللي) گيفارا موهر خودي ده ي له تاريخ
 و جووده ناو جهرگه ي شوورشهو. گيفارا هاو هل تبمي چريڪاو
 (پاريزان) ڪار تيمار (ته داوي) و ده زمان زام زامداره يل له ناو
 ٺهو تيمه كه بدن، تا له شري مهسئول (بهريس) تيمه گه بان
 شهيد بودن، گيفارا ٺهرا وه ڪ گروويه گه بان له يه ڪ نه پاشي
 بهريساريه تي گريده مل و له ٺه و شهره به نهو.
 ٺه و شهر وه ناو شهر دوول سسيراماتوورا ناو دهر كرديهو وه رقي
 له شوورش گووبا داسه له بهرهو پيش بردن و پيروزيان له ٺه و
 شوورشه. پيش ٺه سر به رسته و بهرده گيفارا ناو دهر گردو
 بويه يه ڪ له رابهريل شوورش گووبا. گيفارا له سهده ي بيس ڪ له
 ٺهوه ليهو شوورشيل چهپ (سو سياليسٽ) له دونيا دهس وه پي ڪريا
 و تمام ٺهئ شوورشيله وه نارمانچ (هدهف) نازاد بوين له زير
 زوور و نابهراهر ي بوي ڪ دهوله ته يل ديكتاتور له سهر مهردم وه
 ريهو بردن. گيفارايش يه ڪ له ٺه و رابهريله بوي ڪ تواس دهنگ
 فقير و هزاز پرهنه گه گوش ٺه و دهوله ته يلوه و حق وه حقدار
 پرهنه ي. له ديدگاي (پارادايه) گيفارا مهسه و رهنگ پوس ماناي
 نه ياشت و خزمهت وه ٺناسنيهت ٺهراي موهم بوي ڪارنامه يشي ٺهوه
 خاس نيشانده ي، ٺايه مي فقير بهرهس بوي. پيشت پيروزي شوورش
 گووبايش نه داڪاسيا و هرداهوام بوي له رهسانن و چهسپانن حقه
 هه زاره يل، له سهر ڪار و ٽيڪوشاني (موجادهله ي) رانت نه ڪرد.
 وه ناو نيشان يا عنوان يه ڪي له رابهريل ٺهترناسيوناليست له
 نهتهو ويڪرتووه ڪان قسيه ڪرد ڪ وه يشه خودي دروسي و راسي
 ٺه ي پيا نيشان دهيد. ماوه ي له بهش ٽيڪونومي يا نابووري له
 گووبا ڪار ڪرد. پيشت وه يش له چهن شوورش له ولاته يل تره ڪ
 هه له ٺامريڪاي باشوور (جنوبي) و لاتين تا ٺهفريقيا يا جي گرت
 يا ٺنسان شوورشگر پهروه ده ڪرد. له ٺه ي ڪارو زامته ڪ كيشا
 خواهش وه ختي و ٺاخريشي له بولشيا وه زامداريه و كهفته دهس و
 وه بي رهحمانه وه تهور گهنئ شهيد ي ڪردن. گيفارا چهن ڪتاو له

خوهي هيشته سهه جي له خاترات شهر چريڪي گرتيه تا باس ڪردن
 له سهر ٽيڪونومي سو سياليسٽي. گيفارا بويه سه ميول يا ره مز ته مامي
 ٺناسنه يل شوورشگر ي ڪ داواي نازادي له بن دهسه يل ديكتاتور ي
 ڪهن. وينه ي (ره سم) گيفارا وه جل و بهرگ چريڪيه و نيشانه ي ٺهرا
 ههر پارتي ٽيڪه له ڪلاوه گه ي تا موي سهر ي ڪ له زير ڪلاوه گه يه و دهر
 چيه گيشتي نيشانيه له شهر ف و داواڪاري له سهر نازاديه و كهسي
 نهتهويه ٽي به ٽيڪار بكه يد. تهواو ٺه و حزبه يله يا ريڪخيابه يله ڪ داواي
 حقه سهن ٺناسنه يل زير دهس ڪهن، ج تهنگداران و موجادله ڪهن
 چه وانه ڪ رهسنيه سه موارد خوهيان چه يانه ڪ هانه ڪار ڪردن وه
 ٺايديو لوزي سو سياليسٽ و سو سيال دمڪرات پهيره ي ڪهن، ٺحزام
 و هورمهت خاسي ٺهرا گيفارا قايه لن. باس دريزه و نه ڪه يه و بايمنه و
 سهر ته پله گه، ٺه ي چيشته شايهت بوچڪ بايدنه وهر چهو، وه لي فهره
 مانا وهل خوده ي ديريد. له چهن باله و توينيم باس لي بگه يم، وه لي
 ٺهوه ڪ دياره يقيمهت بوين قيمه ته يل يا ٺهريه شه يله ڪ وه دهس
 ڪاپتاليزمهو (سهرمايه داري) له ٺه مان يه وه ههر چه بايده وهر دهسي
 ٺهرا سوودو مهنغهت خودي وه ڪار تيره يده له هوچ چيشتي شهرم
 نه ڪه يد، ٺهوه ڪ وه لايه و موهمه قازانچ و سووده چوي نهنگ يا
 هويت هممه چيشتي قويتا ده ي. سستم ڪاپتال دهس خه يده ناو ههر چه
 مهيلي وه پي بووت و بزاني چهنئ سوود فهره ي ها له ناوي، ٺهراي
 ٺناسنيهت و ڪار اڪتير نه موهمه و نه ٺهراي پويل كه يد سهر ي له يه
 نهوه قه داسهت چهس ٺهوي به چيشت ياي گرتگه ههر چيشتي وه
 پي مامله بگه يد و سوود داشتي وه ٺهراي موقه دهسه، موهم ٺهوه سه
 له ڪنار ٺه و ٺهريه شانه بووده زالويگ و شيره بان بمزیدن. وه ختي ههر
 چيشت وه پويل نرخ بنريه دياره دي ٺهئ جوور باسه يل ڪ كه يم
 قرووشي ٺهرا ڪاپتال قيمه تي يه، ڪاپتال هوير له وه كه يده و چوين
 زالوي هاساي بمزیده و خوين ٺهرات نه يي.
 له ناو ٺهئ فگره و ڪردنه بويم تومز جفاره گهم پي خصمه و قله گه ي
 فهره بويه، به ڪي له شان نيشتي وهت برا ٽيهه قلا جفاره گهت رشه ڪه
 بان قاليه گه، جي جفاره گه پل دا وهر و وهر دهم و ٺشارهت ڪرد قل
 جفاره گه بگه مه ناو ته پله گه. منيش ته پله گه هيز دام و نيشان دام
 وه تم وه پي برا ت ٺهئ وينه (ره سمه) ها ناو ته پله گه ناسي؟ وهت نه
 نه ناسمه ي. منيش قلاجفاره گهم ڪردمه ناو ده سم ٺهرا يه نه رشي
 وه ٺهراي گه پ دام ٺهئ كه سه گيه و چه جووره كه سايه تي داشته،
 ٺهويش گووش دا پيم وه ختي ته تمام ڪردم ڪور خاون مال چري و
 وهت برا ٺهئ ته پله ي ٺويه وينه ي قاراماني ها ناوي وه ٺهئ برامانه وه
 م ناسانه ي، ٽينگه ٺهئ ته پله بووه و يه ڪتره ڪ بار. ٺمجا هه ٺه و قسيه ي
 خودمه وهت: ت خودا هه يف يه له بان دهم و چهو ٺهئ جووره كهسي
 جفاره گووره و بگره دن!!

دراسه یگ ومهل خهنگ کریاگه له ناکام یا نه تیجه راسی یا حهقیقهت گرنگ یاموهمیگ دیار دریاگهک ئی خهنگه له نارهمه تی وگرژی یا تهووتر کهمهو نهکاد ونیگرانی لهناو نهواد ولهوهرادر میکروپ و فایرؤس نهوسی چوین له وهخت خهنگ مهغز ماده یگ وهناو نهندرؤفین دهر نهکاد یهیش جوور مادهی نارامه وکهر سروشتی یا ته بیعیگه دهرهفت نهادا وه به شهیل لهش وهشیوهی خاسیگ کار وه ومزیفهیل ناساییان ومری بووهن.

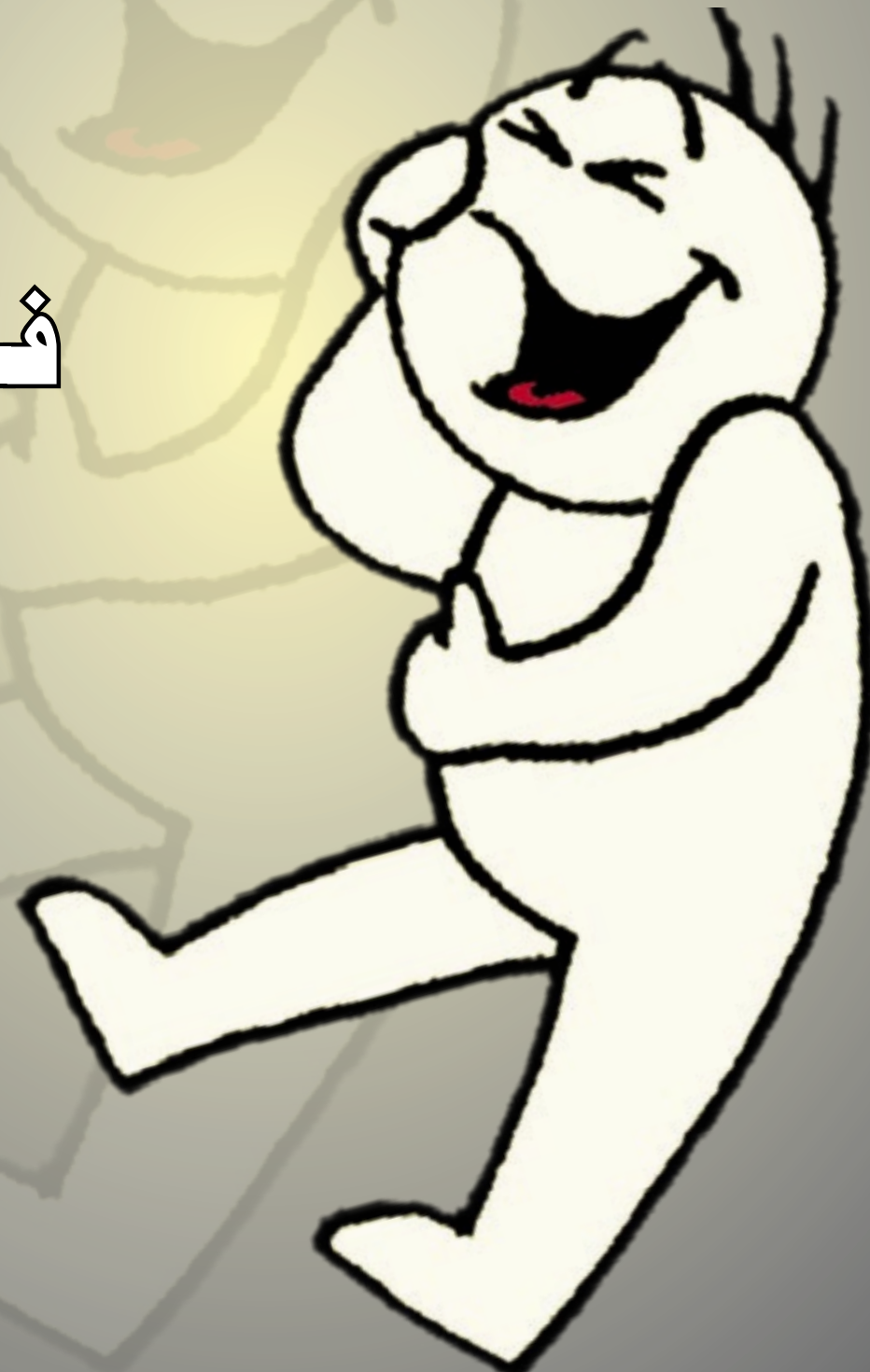
ئی خهنگه خاسترین چهک یا سلا حیگه نهرا ی وهرادر گرتن نارهمه تی وتهووتر نهوه له ناکام زهرهیل جوور وجووریگ وهدی نهیاد جوور ترس ورخیگ له نمتحانات یا زیادبوین قه لهبالغ وههرکه نهرا ی خوهی له دوور گردمان. یهیش وهل سهختی پیسیهیل چوین لهش

به شهری له وهخت دهرد ومهینه تی نارهمه تی وتهووتر یا له وهخت خوسه و دلتهنگی زهعیفه و نهدی. دهسگای بهرگری ناتویهنی ونه و هیز یا قومت خاسیه کار بکاد نهجا نهدی نهراوو ساده و ناسانیگ نهرا ی میکروبات وجراسیم. وله ی باوته و زانایهیل وهتنه خهنگ نایمه لهناونی ۵۰ تا ۱۰۰ جار له رووزهگه له وهرادر ومرزش کردن سهختیگه نهرا ی ماوهی فره دریزیگ. چوین ئی خهنگه لهری کردن خوین له ناو رهگهیل زیگ وهناس کیشاین سهریعه و نهکاد.

وئی خهنگه چالاک دهمارهیل یا (عهزلات) روی وناوشان وحجاب حاجز وزگ نهکاد ههمیش عهزلات دهسهیل وقوله یلپیش له نعمهت ئی خهنگه نستهاده نهکهن یههر وهختی ئی خهنگه له قویلی نهریه ی یهعنی لهگشت دلپگه و!!

فایدهیل خهنگ

گول سوو

نهگهر نهخوآزن له ژیاندان خوُش بهخت بوون بایهه له رفتار وکرداردان فیشر کوومه لایه تی یا نیجتماعی بوون. وهی خاتره نامووژگاریدان نهکهم ئی کاریپله بکهن:

۱ - دایمه ن گهشبین یا (متفائل) بوو لهژیانند وله ناومیدی دویرخوُده و بجه ولهزه تیگ لهژیانند بووه.

۲ - بیلا بزه خهنگیگ له بان رویید بید و بیل نهوه کله شانند نیشتهگه خوُشی بکاد وهی بزه خهنگه چوین وهی جووره له ههم وغه می دویریوه نه خهید.

۳ - ههر وهختی یهکوه نهگرد وهل هاوری یا دووسیگد و بزه خهنگیگ وسهلام گهرمیگ پیشوازی لهل بکه.

۴ - خوُش خولق وخوین سووک بوو وقسیه یلد بیلا کهم بید وهلی مهعنا وفایده یگ بیلا له تیان بید.

۵ - ههول بده گشت دهورگرده یلد خوُشیان له کهسایه تی فایمید بیاد. ونسلووب جوان وخاس و برایه تیگ رفتار وتهعامل و هلیان بکه.

۶ - له وهخت گفتوگوو یا مونا قه شهوه عهقل وحکمهت رفتار بکه. وههول بده له چاره سر کردن یا حهل کاره یلیگ ناونجی یا وهسه تی بوود.

۷ - ههول بده بفامد و بزاند جیاوازی گه ورایگ هاله ناونی بازی کردن وکارهیل جددی هو یچ وهختیگ کارهیل وهل یهکوه نهشیون چوین روین وهل ناو تیکله و نادئ، وهی خاتره هویره و بکه لههر یوار یا مهجال وهخت تاییهت وهخوهی دیری.

۸ - له رفتار و تهعاملد هووکاره ی هونه ر یا فهن نهته کیت وقسیه کردن خاس بوو. و بیلا ئی هونه رتا دریزه ی ژیان وهلد بمینی.

۹ - هووکاره ی هونه ر یا فهن نامووژگاری ونه سیجهت بوو. و بهردهوام ره نیید بده و بی دهنگ نهوس تا گشت دهور وگرده یلد دویره و نهکهن له لید. وهی هونه ره له وهخت گونجیاگ یا مونسبیگ وهکار بووه ری.

۱۰ - بیلا دایمه ن وه شکل وشپوهی پاک و جوانیگ بوود تا له دل گشت دهورگرده یلد بنیشد چوین ئی شکل وشپوهی ومه زهر ده جووریگه له جووره یل هونه ر یا فنون هونه ر کیشایین وقبول کردن.

هونه ر وه کوومه لایه تی بوین بزان!!

گول سوو

چوین باوەر وە هەرزەکار کەید کفتوگو وەلدا بکەیت؟

نیاز جەلال

هەرزەکارەیل ئەرا قسەکردن وگفتوگوو هەووەجەدی کەشیک گونجیاگ و نارام کەن، هەرزەکار دروس کریاگیگەو ئەرا ماوەی کەمیگ وەبی دەنگ ئە شوونینگ نیشیک و دوياخر دەسکەیکەقسەکردن، وەلی ئەووەختیک گەورایەیل نژیکیانەو بوون قسەفرەنیەکەن. ئەگەر هەرزەکاریگ حەزەو قسەو گمفتوگوو نەوی و تنیش دایگی یا باوگی یا مامۆستای بوید یا وەرپرسی بوید ئەووەگرنگ یاموهم نیهک بریار داگەقسەوولدا نەکەیت ، نەسەرەتا بایەسەنەروی دەروینی و ئەقلیەووەخووە ئەرا ئەو مەبەسەنامادەبکەید، چوینکەئێ کارەنەویا ئاسان نیەو هس وەنارەحەتی و دڵەراوکی کەیتگ ، وەلی تویەنید وەقەیریگ قسەئێ جوان وشرین دلی بکیشید وەرەو لای خود و قسەیلد وەدنیگ فراوانەووەرەبگریگ .

ئەجما ئەگەر هات و دلی کیشاید وەرەو لای خود بایەسەهەول زیاتر بەید ئەرا ئەووەک لەو قسەیلەئەرای بکەید ک ئەو حەز لەل کەیتگ . ئەرا نموونە: دوپەتەگەد حەز و نارەزوو تاییبەتیگ دیریگ ، یا کورەگەد لەیەکیگ لەیانەیا نادیەیل تووپ پا وازی کەیتگ یا هەر چشتیک تر بایەسەلەسەرەتا لەیان ئەو باووەتەیلەقسەبکەید و هان یا تەشجیعی بەید وەل ئەو کارەیلایا باس خووندن و رەفتارەیل گونجیاگ ئەرای بکەید لەقەیریگ لەباووەتەیل تر. ئەجما هەر وەختیک رەسیدەئەو نامانچەو نژیکەو بوید لەو خەتستەلەرۆی ئەو جاپەل جوانەدی هەول ئەووەبیەووەک رەفیق یا برادریگی ماملەتوولیا بکەید و رەفیقاییەتی دروسبکەوولیاو دوياخر ئەو پرسیارەلەلی بکەک زویتر لەل پرسیدەسەیی، دی ئەو وەختەس کەید ک توایگ قسەوولدا بکەیتگ و مەیل قسەکردن دیریگ وەلدا. قەیریگ پرسیار گشتی لەلی بکە، لەباوەت خووندن و ژیان ناومال و خیزان و ئشق و خودشەویی ئەرا وەرزش و لەباوەت خویشک و براییلی و هەرچشتیک ک تییەگەخەیاڵ پرسیار لەل بکە، نەیلید نامانچەگەد چەواشەوویوگ، بیچگەئەویش بایەسەئسپات ئەووەبکەید ک تنیش وەرأسیەووەگرنگی یا ئەهەمیەت دەیدەچشتەیل ئەو. ئەرا ئەووەک بویدەرەفیق هەرزەکار، بایەسەفرەئنگاری وەلیا نەکەید، چوینکەهەووەجەووەئەهەمیەتداین کەیتگ لەو فوناعەو بایەسەفرەدەس ئەخەیدەکارووبارەیل تاییبەتی، ئەرا ئەووەک خودی هەول بیەیتگ و ئەو دیوار ریکرەبشکتینگ و گونجیان ناویدان نژیکەو بووگ ، لەیرا گرنگ یا موهم ئەووەسەجارس نەوید لەووەک ئەگەر هات و پرسیاریک لەلید کرد و پرسیارەگەیی جیگەئێ هەهەمیەت نەوی، چوینکەئەووەک خواست و موهمەنەهیشتن ئەو ترس و بەشووکیانەسەلە وەخت قسەکردن وەل هەرزەکارەیللا.

ئەجما وەختیک بنەرەتەسکردن یا باوەر وەخودکردن داناید داوا لەل بکەوویەکەووەبچینەدەیشت ئەرا شوونینگ یا دوکانینگ یا ئەرا ناو باخچەیتگ و تەماشاکردن هەر جوورەووەرژشیک یا ئاھەنگ و ری ورسمیگ رووشنھویری وەجووریگ ئەگەر کورەگەد حەز کرد وازیگ بوونینگ وەلیا بچوو تا ئسپات قەوولەیل خود ئەرای بکەید ک ئەو هەمگەقسەیلەئەرای کردیدەگشتی راسەو دروو نیە.زوورم هەرزەکارەیل حەز لەووەکەن کەسیگ ئاقل و باوەر وەبیکریاگ و خاس داشتوون و ئەهەمیەت وەبیان بیەن و لەووەخت رویدان هەر کیشەیتگ چارەسەر ئەرایان بویندەو، وەلی وە مەرچیک زوور لە لیان نەکەید هەر وەزوور جی وەجی فەرماند بکەیتگ و هەول ئەووەبیەئەو باوەرەک لەناویدان دروس بوپەلەناو نەچووگ.

جیاوازی نەکردن لەناونی منالەیل جەنگ و مەرافەیان کە مەو ئەکا

کۆل سوو

چیش وکار ئاسایی وەتەبیعیگە وەختی ئەوینیم منالەیل لەناونی خویان جەنگ و مەرافە نەکەن. وەلی ئێ کارە تاکمەجاریگ دلی نیگران باوگ وەدالگە ئەکاد. چوین باوەرەیان یەسە سەر نەکەفتنە لە ئیووت کردن وەتەریبەت و خاسەوکردن رەفتار روولەیلیان. وھووکار مەحەبەت لەناونیان و خاسی ئەکالینە وە تاییبەت ئەگەر ئێ جەنگ و مەرافە رەسانانە رادەئێزبەت کردن لەشی یا بەدەنی. وەلی باووەتەو کارناسەیل پزیشکی یا (تەب) رەفتاری یا سلوکی نامووزگاری دالگەیل ئەکەن وەمشووی خراو یا سەلیگ لەووەراوەر جەنگ روولەیلیان رەفتار نەکەن وەهەلی وەختەیش ئحساس وە نارەهەتی وناجزی نەکەن. چوین ئێ جەنگ و مەرافە لەناونی منالەیل حالەت ئاسایی یا تەبیعیگە وەهەر وەختی توندوتیژی لەناونی براییبیل ئەدی هامل دالگە هووکارەیی منالەیلی بکاد وەمل یەک ئحساس وەمشاعر دژمناییەتی سەخت مەشاعر ئاسایی یا تەبیعیگە هالە دوروین هەر ئنسانینگ وەاملیان هووکارە بوون چوین کۆنترۆل یا تەحەکم وەبی زال یا سەیتەرەت وە مل رەفتار و کرداریان وەل یەکترەکی و وەل کەسیلی ترەک بکەن. وەلیان یە چەخت کریاگە ک بایەد لە باوگ وەدالگەیل چاو بنەن وەمل رەفتاروکردار روولەیلیان موراقتەبیان بکەن وە شيوەیی خاسیگیش نامووزگاریەیلیگ وپیان بەدەن وگیان پایبەندی وقیەم عەف وگوزەیشت لەگیانیان بکالن. وەپەیش زیاتر ئەتویەنیم بویزیم لاین خاس یا ئیجابینگ هالە جەنگ و مەرافەیی منالەیل چوین هووکارە ئەدوون چوین دیفاع وەمل گیانیان وەتەبیر وەمل ئحساس وەمشاعرەیان بکەن. چوین منال وەبیە ناسریاگە وەرەو توندوتیژی ئەچن هەر وەختی تویرەیا ئەترسی یا دلی نیگەرانیەیا وەختی ئحساس وەشەرەشەو تەھدیدینگ ئەکاد. یاووەختی ئحساس وەکی دنیایی وگیان یا وەکەسەیلی ترەک ئەکاد ئەجما جواو داینەیل دوژمنی جوور کاردانە وەکار باوگەیل ئەدی. وەلیرەو کارناسەیل تەب سلوکی نامووزگاری وەنەسیجەت گشت دالگەیل ئەکەن ک لەووەخت جەنگ و مەرافە و توندوتیژی لەناونی براییبیل ئەدی چاودیری و حفاز وەمل ئارامی وھاوسەنگیان بکەن. وەلیان ئێ گامەیلەری بکەن.

۱-بایەد قانای منالەیلدان بکەن وەمل یەک قەبوول نەکردن و ئەترازادان وەمل شەخس خودی نیەوول وەمل ئەو توندوتیژی وەرەفتاروکردار خراویەسە نکیشانی ئەدا.

۲- هامل دالگە وەبەردەوام کوت یانیسرار بکاد وەمل دویرخستنی وقسیە کردن وەمل ئەو رەفتاروکردار ناقەبوولیەو هەر وەختی ئەوینی کاردانەووە کارەیلی وەمل ئەو چیشتەیا کارەقایم و سەختە بایەد ئەتەم فریەیتگ ئەدا وەبی تا وەختی ئەرای ئارامی خودی ئەچیدەو.

۳- تا گرفت و موشکلات جەنگ و مەرافە و توندوتیژی ناونی منالەیل تەواووە بید هامل دالگەلەگشت چیشتیک یەکسانی وەدالەت لەناونی روولەیلی وەکاربواد . وەلەووەخت رەفتارووەتەعامل کردن وەلیان هویرەو بکاد فەرق و جیاوازی لەناونیان نەکاد.

۴- هامل دالگەگوش بەتەکنی لەرەئێ و باوەرەیلیان. وەفریەیش هویرو ئەتەم وە ئەو کیشەمکیش و جەنگەیل سادەوئاسانە لە ناونیان ئەدا. بایەد کەش وەهواینگ لەتەفاهم لەناونیان دابین بکاد وپیش لەری بەشەوکردن مەسئولیات و حقوق ناونیان لەناو مال.

ELECTION

بیلا مقهیه تی له رووحیه ت پاک و جوان پرووسه ی هه لوژاردنه گه مان بکهیم

د. عه بدولا ناگرین

شوکر نه را خودا، جاریگتر

خواست و نیراده ی مهردم

سته مدیده و مهینه تبار

کوردستان، له پرووسه ی

هه لوژاردن تازه و پیشکه فتگ

سهرده مانه یگ، نسیاتی نه را

گشت دونیا کرد، ک ملله ت

کورد گونجیه یگ وهل ژیان

نازادانه و شارستانیانه. زوورم

مهردم وهوشیاریه وهه ست وهو

راسیه کردن ک دهنگداین هه ق

خوه یانه و بایه سه نه وه رخاتر

دیاریکردن چاره نویس ناینده ی

گهش ویه خته وهری خوه یان

به شداری له پرووسه گه بکهن.

ئه وه بوی روژمهیل ۲۲ / ۶ تا ۲۳ / ۷ / ۲۰۰۹ دهسکریا بانگهواز هه لوژاردن له لایه ن هه وارمهیل هاوبهش ئه و پرووسه وهک وه جوانی و نارامی و شارستانیانه نه نجامد ریا. ک یهیش خال وهرچه رخانینگ بوی له تاریخ ملله ت کورد له ی سهرده مه و ئه وه بوی له ده مه وسوو روژ ۲۵ / ۷ / ۲۰۰۹ پرووسه ی هه لوژاردن له سهرانسهر

کوردستانه خوه شه ویسه گه مان تا سهعات ههفت ئیوارمه ریزه داشت و ئه وهک له و روژ تاریخیه رویدا دیمه ن گه وراو گرنگ یا موهم مهردم سهر بهرز کوردستان دهرخست، له لایگ تریشه وه له بان ئاست ناوچه یی و ناوده وه له تی و جههان چه و مقه یه تیکردن وه سه بهب مانگ ئاسمانی و له ریگه ی چه و دی رهیل ناو خوه یی و بیگانه و، له هه مان وهخت که ناله یل رسانن یا ئعلا مه وه خسته بان جوور و چوینیه تی وه ریبه وه چگن پرووسه گه و ئه وه بوی گشتمان ته ماشای ئه و به شداریکردن ملله ت کوردستانه وه خوه شییه وه کردیم ک چوین وه نارامی و خوه شییه وه روی کردنه سهندو وه قه یل دهنگداین، ئه وه بوی ئاده میزاد کورد هوشیارو سهر بهرز وه و عومره یل گه و رایانه وه، وهعه ره بانه یا وه باوهش، وهگشت هه سیگ کوردانه وه روی له سهندو وه قه یل دهنگداین کردن و نازادانه دهنگ خوه یان دانه نوینه ره یلیان، ئه و دیمه نه یل جوان و تاریخیه حه یفه وه ههر مه بهس و مه هانه یگ بشیویه یگ، چوینکه له شوون ئه وهک پرووسه ی هه لوژاردن وه جوانی له لایه ن مهردم وه شهره ف کوردستانه وه نه نجام دریا، له لایه ن زوورم ولاته یل دونیا و ملله ته یل پیشکه فتگ، وه چه و ریز و حورمه ته وه ستایش هه لویست جوان و پاک مهردم کوردستان و پرووسه گه مان کردن، وه جووریگ رادیوی له ندهن شه و ۲۵ له بان ۲۶ / ۷ / ۲۰۰۹ هه لوژاردن کوردستان وه پرووسه یگ سهرکه فتگ سهرده م و بی وینه تار یف کرد و، وت: (هه لوژاردن کوردستان عیراق جوان و بی وینهس)، وهل ئه وه یشا کۆمسیۆن بالای هه لوژاردنه یل له عیراق و سهرۆکایه تی یه کیته ی ئوروپا و وه رپرس هیزه یل فره ده گهز له عیراق جه نرال (رای ئۆدیرونۆ) وه و په ر قه ناعه ت خوه یانه وه ریز له جوور و چوینیه تی پرووسه ی هه لوژاردنه گه نان، ئیسه یش بایه سه وه بی ئه وهک بویشیم کی دهنگ زیاتر هاورد و کی که متر هاورد ئه و پرووسه ی پرووز بکریه یگ جویر ئه وهک له سهره تا وه گشت لایه نه یل په یوه ندیدار له وه رده م ملله ت قه ول ئه وه دان ئه نجامه گه ی قه بوول بکه ن و ئه گه ریش تانه و گله یی و ناکووکیگ له هویرورا و ئه رای چوین و هه لویستیگیش بووگ له ریگه ی قانون و، وه شیوه یگ نارام و شارستانیانه و گفنتوگوو چاره ی بکریه یگ تا روی جوان و گهش پرووسه گه و ملله ت کورد له وهرچه و دووس و نه یاره یل ناشرین نه کهیم، بیلا خوه مان ناومال خوه مان ریک بیهیم و روی دروس و شارستانیانه ی ملله ته گه مان نیشان دونیا بهیم، چوینکه ئیمه ی کوردیش وهک گشت ملله ته یل سهروه خوه یی و خاوه ن ده وله ت خوه یان تویه نیم کاروبار سیاسی ولاته گه مان بووه یمنه ریبه وه.

تیروریست را گه یاندن و نه نتیجه یلی

تاروق عبیسه

دیاردی چاپ کردن و نویسانن باو دتهیل و دراسهیل و وکار بردن ناسانی پخششو کردنیان له بان سایتهیل نه نترت بهلکه م ئهرا پخششو کردن رووشتهویری و دیدگایل پیشکفتگ و تهفالا ئهرا دهمیهت داین هاوولاتیهیل و لایه نهیل کم دس کوومه لگا جوور یه تیهیل و بیوهیل و حقوق ژن وه شیوهی گشتی وکار بووریهیل. تویه نن ئهی دیاردو وکار بووهن ئهرا چاره سرکردن کیشهیل په نابهرهیل له ناو و دهیشت عراق و سبان له وراهو و کردوهیل تیروریستی یا دیاردی خهراو گه ناته کاری و ناشکرا کردن پرووسهیل دزین دارایهیل ولات یا ناشکرا کردن و رسوا کردن دعوته یلیگ ئهرا فرووشتن پرسیارهیل نه زمونهیل و وکار بردن ئهرا پشتگیری له نه خودشیل و ناشکرا کردن کردوهیلگ هانه وهردهم پیشکفتن لایه ن تهندرستی و پرووسهیل دزین دهرمان له نه نابهرهیل ئه یانه گشتی به شیک له بهر ژوندیهیل را گه یاندن یا ئعلام ئهرا دهمیهت داین کوومه لگاس.

وهل له ایرا بریگ له کم و کورتیهیل وجود دیرن ک و دپیان ئشارهت نه کردیمنه له وانه ییش پرووژهیل که هر دیا و ئاو ک باید و دپیان ئشارهت بگریه یگ وهل له کوومه لگای ئیمنه جاری باو دتیگ و دهمعناک له یه که و داین کم و کورتیهیل خود شوون خودی په یا نه کردگه ک یه کیگ له بنهوا یا نه ساسهیل دیموکراتیه هر که سیگ یا لایه نیگ یا حزب و حکومتیگ باید بتویه نیگ

توندوتیژی وتار وقسهیل بریگ له کارو ددهسهیل حکوومی و سیاسه تمه دارهیل دژ وه گه نالهیل میدیایی له ی ماوهی دویاییه تیژ تره و بوی وبوخت کردنه پبیانه و ک ناگر نه نه ههست وشعوور مهردم وبه شداری که ن له گرژی کهش و هوا و بارو و دوزع له باومت ئه و کیشه یله ک بویه سه تویش مللهت و ولاته گه مان و تاییه تی له ههر دوگ مه سه له ی پرسینه وه یا ئستجواب و دزیرهیل و گه ناته کاری! ئی بوخت ناشکرا ته نیا وه یه ک شیوه لهل حال بویمن ک بانگهواز یا دعوته یگه ئهرا ته نگه و کردن ئازادی که نالهیل میدیایی ونه خش و دهوریان و ماف یا ههق و ددهسکه فتن زانیاری ک له راسی له ئاست گونجیاگیگ نیه ئهرا سستم دیموکراتی ک بایه سه که نالهیل میدیایی دهسلات چوارم بوون له تی. چوینکه میدیا کار له گشت فه رمانگه یا دوائر دهولت وه وشیری و ترسه وه وه لیا رهفتار که ن وه همیشه تویش سهختی تیه یگ له وهرگردن و گیرهاوردن زانیاری یا ههر هو یچ وه دهمی نیه که فی. وهویچ ئازادیگ نهیری له په یونندی کردن وه و سه رچاوه یله ک حهز که یگ راسی له لیان و دگریگ. وه همیشه و دچه و گومانه و ته ماشای کریه یگ، ئی سکالا یا شکایه ته همیشه میدیا کارهیل ئو یشنه وهی له ناو دزگایهیل خودیان، و ئو یشن زانیاریه گانیان همیشه هانه چواچوهی ئه وه ک نویسنیگه یا مه کته به ییل میدیایی فه رمانگه گان ئه رایان جوور به یان نامه نویسنه ی و دهنه ی ده سیانه. ناشکرا و دیاره ک نه هیشتن گه ناته کاری ئه ر ک حکومت نیه وه ته نیا وهل ئه ر ک کوومه لگایه و دگشتی، ههر که سی له لای خودیه وه و که نالهیل میدیاییش له گشت سستمهیل دیموکراتی نه خش و دهور گرنگ و چه ودیری دیرن له هوشیار کردن و ناشکرا کردن شوونه ییل گه ناته کاری و گه ناته کارهیل، و رای گشتی پر که یگ دژیان و وشیار مهردم که ن له مه ترسی و شهر نه یانه زهره دو زیانیان له بان رهوت ژیان له گشت لایه نه گانیه وه. له هه مان و دخت میدیا دزگایگه ئهرا پشتگیری کردن له دام و دزگایهیل حکوومی و نه نجوومه ن نویته رهیل له هه له ت نه هیشتن گه ناته کاری

په لامار داین که نالهیل میدیای

ماجد محمد

له ی ساله ک ناوی نریاس سال نه هیشتن گه ناته کاری و هاوولاتیهیل دل وه پی خوش کردنه چوینکه چن گه وره وهر پرس یا مه سنوول حکوومی گه ناته کار کرده وه و له خودیانا که س له زیر سزای قانون گیان قورتر نیه که یگ و که س له گه ناته کارهیل مقه یه تی نیه کریه یگ و قانون عافیه ت خودی تیار یگه وه و مهردم گشتی ریز لهل گرن، وهل و دماخ گه و رایگه و دویاخر نه وه ئهرا مهردم دهر کف هت ک یه گشتی بلق سه ر ئاوه و ئی هه له ته فره کزه و کریا و دویاخریا، له وه یسه ترسیه ییم ک بچیمنه و ئهرا ئه و بنه ما و بنه رته ییل چه فته ک له خودمانه و له سال ۲۰۰۲ له شوون خودمان هیشتیمنه یانه جی. ئه و بنه ما و بنه رته ییل چه فته ک جهخت له بان نه وه کردیان ک نه بایه ت پووشاک و (جنگ پیس) گه ناته کاری په رش و بلا وه بگریه یگ چوینکه وجود گه ناته کاری له لای کارو ددهسهیل شهرم و عاریگ نیه وهل په رش و بلا و کردنی له ناو مهردم شهرم و عار و په نی گه و رایگه. ناشکرایه ک مه سه له ی جشت شاردنه وه و چاره سرکردن ئی جووره دؤسیه یله وه چن بؤند یا سه فقه یگ بنه ما و بنه رت دیرینیگه و شیوه یگه له شیوه گان کارکردن و رهفتار رژیمهیل نادیموکراتی، له ناو عهقل وهوش ئه و پاریزکارهیل یا محافظ کاره یله لانه کردگه ک توان و دزیه و جهنگ گه ناته کاری بگریه یگ و سزای گه ناته کاری

بدریه یگ بی نه وه گ په رش و بلا وه بگریه یگ و فلانه پارت یا فلانه لایه ن وه پی بزانیگ و مهردم بزانی ک فلانه فه رمانگه یا دائره گه ناته کاری له تی روی داگه و که سه ییل ساخته چی یا مزور و چه پا و که ر دارای گشتی و هاوکار یکه ره یلیگ وهل تیرورسته ییل له تی ناشکرا کریاس، وهل ئه یانه نه وه له هویر خوه یانه و بردنه ک قسه و یاس گه ناته کاری بویه سه و یرد سه ر زووان مهردم و دگشتی و نه یانه مینه نه وه نه عامه ک له ئان مه ترسی و خه ته ریات سه ر خودی له زیر خاک شاریگه وه، فره که س هه ول دهن چیخ و دیوار به رزیگ دروس بکه ن له روی میدیا له ناو فه لایه ییل سهختیگ خودیان مات بیه ن و هه ول نه وه یسه دهن له نه خش و دهور میدیا که مکه و بکه ن ک ستوینیگه له ستوینه ییل سستم دیموکراتی ک بی میدیا ی ئازاد قهت نیه تویه نیگ سه ر خودی به رزه و بکه یگ بویشیگ هه سه م .

بهل راسه، شایهت میدیا کاره یلیش غه له ت بکه ن له کارکردنیان له بان ئی باو دته وهل بایه سه لایه ن حکوومی و په ره لمانی دهمیه تی بیه ن تا و د خاسترین شیوه ئه ر که گانی جیوه چی بکه یگ و له سه خته ییل کاری سووکه و بکه ن و د جووریگ ک بره سیگه ئه و ئاسته ک گشت لایه نه گان وه نه وه هه ست بکه ن ک میدیا دهن گ بلین هویر و رای خودیه و وه سیله یگه ئهرا ره سین وه هاوولاتیه ییل.

وہل یه کمین جاریگ ک نامیدیہ یلله توومارگه یا سچل ناشووریہیل هاوریاگه له سهردهم پادشای ناشووری (شلمه نسر سیم) له سال ۸۲۵ وەرجه زاین بویه ویهیش یه کمین تیکه ل بوین له ناوونی میدیهیل وناشووریہیل بویه ک وتهما بویه نیمیراتوری خودیان وهره و گشت لایگ ولاوه بکهن . پادشایهیل ناشووری میدیهیل ونایمهیل وهیز و توانا و هسف کردیان وتویه نستن به عزیزگیان له سهرکار لاوهن وهاوپه پمانی وهل بریگتیران بووه سن وبه شهیلیگت و ه گشتی له زیر دهسلات ناشووریہیل نهوین. سیاست ناودهوله تی نهو سهردهمیشه جوور نمروو نه خش گه ورایگ له نارسه کردن رویداگهیل داشتنه؛ ناشووریہیل وهشیوهی وهردهوام له حال جهنگ کردن

وہل ولاتهیل هاوسای خودیان بویه له وانهیش ولات نوراتوک شار توشیا هه لکه فتگ له لیوار رووژه لات دریاچهی (وان) پایتهختی بویه وهه رگام له ههردولا ته قالا کردنه هاوپه پمانهیلی له ملله تهیل ناوهچه گه وهدس بارن وکوشش کردنه به شیگ له خاک ولاتهیل رداگیر و بجه نه زیر دهسلات خودیان؛ نهرا نمونه پادشا نوراتو روسای دویم هاوپه پمانیگ وهل به عزلی له حاکمهیل ودهسلات داریهیل میدی بهسا له وانهیش (دایانووکو) ک به عزلی نوبشن یه کم پادشای میدیهیل بویه ک نه غریقیهیل وهپی وتنه دیوکس ؛ وهل راسیه گه ی نه وهسه ک نهو دوانه جیا له یه ک بویه وته نانهت پادشایگت وناو (باکداتی) ک معنای ناوه گه ی خهلات خودایی بویه وله وانه جیا

مه مله گه ت میدیا

کول سوو

میدیاگان مله تیگ بوینه ک وهزوان هندو- نوروپی قسه کردنه وگشت زانیم مله تهیل هندو- نوروپی له سهره تای هه زاره ی دویم وەرجه میلاد نهرا ناوچهیل کوردستان نمرووژی تا گهر هندوستان کووچ کردنه وکووچ کردنیان نهرا هند نزیکه ی سال ۱۶۰۰ وەرجه زاین نه نجام گردگه .

بویه؛ ناکام یا نه تیجه ی نهو هاوپه پمانیه نه وهبوی به شهیلیگ له ولات (ماننا) هه لکه فتگ له باشوور دریاچه ی نورو میه ک دهسلات داریه گه ی سهره وناشووریه گان بوی داگیر بکریه ن؛ یهیش هیشت سهرجوون دویم ک نهو وخته پادشای ناشووریه گان بوی له سال ۷۱۴ وەرجه زاین په لامار هاوپه پمانهیل بیهیگ تا نهو ناوچهیل داگیر کریاگه له لیان بسینیگه و. هیرش وپه لامار ناشووریه گان نهرا بان ولات میدیهیل وهردهوام بوی؛ وهل کهم کهم ناشووریهیل کز و سسه و بوون تا نه وهرگ پادشا نه سرحدون ک له سال ۶۸۱ تا ۶۶۹ وەرجه زاین دهسلات دار بویه وهل راماتایا یه کیگ له پادشایهیل میدی په پمانیگ به سیگ وله لی توایگ دهمیهت وپیشنگیری کور پادشای ناشووریه گان له ههر هره شه یگ بکه یگ وختیگ له ناینده ره سیگه دهسلات. میدیهیل گان له سهردهم پادشاهیان وناو (فرائورت) له سال ۶۲۴ وەرجه زاین هیرش به نه نهرا بان ولات ناشووریهیل وهل نه تویه نستن ونا مانج خودیان بره سن ؛ وهل هوفارخسار ک نه غریقیه گان وهپی وتیان (بکیاسارس) تویه نس وه هاوکاری بابلیهیل ناشووریهیل نهرا هه میشه شکه ست بیهیگ. له سهردهم نهو پادشا میدیهیل گان له زیر دهسلات (سکسیه گان) بوین ک نه وانیش یه کیگ لهو قه ومه یله بوین ک سهرزه مین کوردستان وهه فقاز له باشوور رووسیا داگیر کردن . وهگوره ی سهرچاوهیل یونانی نهو پادشا رووژیگ میوانی سکسیه گان که یگ وخوراک وشهراو فه ره یگ نه رایان تیه ریگ و دویاخر فه رمان ده یگه پیاوهیلی وهه رله وهره قه پیریگیان کوشن ولات میدیا سهرله نوونازادی خودی وهدس تیه ری؛ نجا پادشای میدیهیل گان دهس کرده وهیه که وناین له شکه ریگ ریکوبیک و وه هیز وپه لامار ولات ناشووریهیل دا و له سال ۶۱۲ وەرجه زاین تویه نس شار ناشوورک وخت خودی پایتهخت وناوهند یا مه رکه ز دینی بوی

بخه یگه زیر دهسلات خودی؛ وەرجه نه وهیش بابلیهیل وه فه رمانده یی (نابوبلاسر) ناشووریهیل له ولات بابل تارانن وهل نه تویه نستن حکوومهت ناشووری له ناو بووهن تا وختی میدیهیل گان دهمیه تیان دان ؛ لهیره بابلیهیل وره پامه عنه ویاتیان به رزه بوی و وهره و باکوور شالاو بردن و له نزیک قه لای ناشووریهیل ک که فتویگه دهس میدیهیل په پمانیگ له ناوونی بابلیهیل و میدیهیل گان به سیاو نجا وه ههردولایان وهره نهینه وا چکن ک نهو وخته پایتهخت ناشووریه گان بوی و له شوین گه مارژداین یا موحاسره کردنی پایتهخت ناشووریه گان رمیا و حکومه ته گه یانیش ک جهنگه یل فه ریگ له ناوچه گه نانه و وهل پایته خه ته گه یان رمیا و له ناوچوی. دویاخر هوفارخسار پادشای میدیهیل ولات لیدیا داگیر کرد ک نیمه یگ له ناسیای بویچگ له زیردهسلاتی بوی و وهگوره ی رواپه تهیل له وخت گهرمی جهنگه خوه ر گریا و ههردولا ناومید بوین وجهنگ وسانن و دووسی له ناوونان به رفه رارکریا ودهم رجیگ نهو چه مه ک نمروو وهپی نوبشن (قزل نه رماق) سنور یا حدود ههردو ولات بووگ و وهی جوورده سنورهیل دهولت میدیا ناوچه ی (باکتیا) له نه افغانستان وکهنداو یا خه لیج گردهور. له کوتایی یه مه نگه بویشیم ک دهولت میدیا له نزیک سال ۵۵۰ وەرجه زاین وهدس فارسهیل له ناوچی نهویش له سهردهم پادشای میدی ک نه غریقیه گان وهپی وتیان (نستیاغس) وپادشای بابلیهیل وهپی وتیاد (نشتتومیکو) . کورس پادشای فارسی دهولت میدی رمان ونمپراتوری نه خمینی دامه زران ک نهو نمپراتوریه دویاخر ولات بابل و مسر داگیر کرد و نجا که فته جهنگ وهل ولاتهیل نه غریق ی له رووژئاوای ناسیای بویچگ ویهیش سهره تای مملانی وکیشمه کیش له ناوونی ههردو نمپراتوری یونانی و فارسی بوی.

بىنەچەك گۆرانەيل

گۈل سۈپە

ئەنگەر بايگ و بچىمىنە مېوانى ئەدەب و ھونەر و جوانكارى ناوچەيل ھەورامان و ئەھل ھەق و گەرەمەسىر باشوور و ناوچەيل ئىزىدايەتى كوردستان باكور و ناوچەيل تر گۆرانزوان ، گەنجىنەيل دەولەمەن و فرەيگ تىيەنە پىرىمانەو ھەر ئەشيوەيل جوانكارى و ھس و سووز كوردەوارى و رى و رەسەم جوورا و جوور داب و نەرىت كوردستان بگر تا دىمەن دىرفن سروشتەيل جوان و شىوەيل ئەدەب و ھونەر و فۇلكلور و پەيام كوردى .

يا كەلىمەيە ئەرا مەعنای ناگر وەكار تىيەيگ وەك (ناگر ، ناور ، ئاير ، ئاتەر ، ئاھەر ، ئازەر ، ئاتەش) گشتىانىش لە وشەي (ئارى)دو ھە بريانە . وەگوورەي (ئافىستا)يش يەكەمىن ئادەمىزاد ك لەلايەن (ئاھورامەزدا)دو ەك ناونريگە (كىومەرس)بويە .

زوان كوردى تازە وەگشت شىووزوانىيەلپەو ھە ، نەو ھى تازەي زوان ئافىستا و ئەويش زوان دىنى و شارستانى مېديەيل بويە ، ك سەرەتا زوان ھووزەيل (ئىريەن فاچ) بويە ، ك لەژويەرگ خوەرئاواي ئيران يا كوردستان ئىروو نىشتەجى بوين و ئەو زوان ئەوانىشە يەكەيگە لە زوانەيل ئىرانى (ئارىايى) فرە كويەن . سەرەتا لەناو كوردەوارى زوان فەرھەنگى و ھونەرى وە شىووزوان گۆرانى يا ھورامى بويە ، ئەويش لەوەر چەن ھووكارىگ :-

۱- شىووزوان گۆرانى كويەنترين شىووزوان كوردىو ھەتەنەيم بويشيم ئى شىووزوانە شوونەوار زوان ئافىستايى و پەھلەويە ، ئەمجا لەشوون نەمەندن دەسلات فەرھەنگ دىنى و زەرەدەپشتى و داگىر كوردن ئيران و كوردستان لەلايەن عەرەبەيل ئىسلامو ھە ، مەردم ناوچەيل ھەورامان و يارسانەيل (ئەھل ھەق) كرماشان و كرنە و قەيرىگ لە ھووزەيل تر كورد وەپى قسە كەن .

۲- ھەورامان ك شوونىگ جەوەلى و سەختە ، بېگانە و داگىر كەرەيل

نەچىنەسە قەرەي و مەردم ناوچەگەيش ئەو ھەنە ئاشناي شوونەيل بېگانە نەويەنە وەجوورىگ ك زوان بېگانە زال بووگە بان زوانەگەيان و ھەر وەختىگ تواسيان ھەر وە زوانەگەي داخ دلەيليان رشانىان قسە كرديان .

۳- لەسەدەي دويم كووچى يا(سەدەي ھەيشت زايىنى) سەرۆكەيل رپرەو و رەفتار دىن يارسان ، چشتەيل خوھيان ھەر وەي شىووزوانە نويسانە ، جوير ئەو ھەك وەرچە ئىسلامىش نويسريگەيل دىنى و كويەن ئارى ھەر وەي شىووزوانە نويسانە ، وەل ئەو ھەيشا شىووزوان گۆرانى لە سەدەيل دوياخەر كەفتە ناوچەيل تر كوردستان وەك (شارەزوور و ئەردەلان و كەلھور و لورستان)و بويە زوان زانست و ئەدەب ئەوانىش .

لەشوون پەيايوين دىن يارسان (جوير ئەو ھەك لەباشوور كوردستان وەپى ئويش كاكەي)و پەخشەويوین ئەو رپرەو وەكوردستانا ، زوان فەرھەنگى و ھونەرى بويە زوان گۆرانى و تەنانەت ناوچەيل تريش لەوەر بتەوى ئەو زوانەو ئەو بەرھەمەيلە ك وەو شىووزوانە نويسانە ، ھەر وەو شىووزوانە بەرھەمەيل خوھيان نويسانە وەك : (بابە سەرھەنگ دەودانى ۳۲۴ ك) و (دايە تەوريز ھەورامى سەدەي چوارم كووچى) و (ليزا خانەم جاف سەدەي پەنجەم كووچى) و (پىرشاليار يەكەم) و (خاتومەي زەرد سەدەي پەنجەم كووچى) و (دايە خەزان سەرگەتەي سەدەي پەنجەم كووچى).

ناو گۆران لەسەردەمەيل فرە كويەن و لەدەورەم (۴۰۰ و . ز) لەلايەن (سترابون)تارىخنويس و جوگرافياناس يۆنانى ، باسى كرياگەو جوير ئەو ھەك و تگە : نەتەو ھيگ لەولاي ئەرمەنستانەو ھە ، نزيك لە (گوورانەيل و مادەيل)دو ھە زيانە . وشە يا كەلىمەي گۆرانىش پىكھانگە لە وشەيگ سەرودەخو ھى .

لەناوچەي ھەورامان و شارەزوور ، (سياچەمانە ، سياچەمانە ، سياچامانە) باو ھە نزيكەي ۸ جوور زياتر دىرن ، ئەمجا ئەگەر بىتوایم وە چەو و گووش ھونەرمەندانەو ھە تەماشاي گورانى (سياچەمانە) بکەيم و گووش لەل بتەكنىم ، ئەو ھە بىگومان بايەسە بچىمەنە دوياو ھە ئەرا سەرەتاي بئەرەتەگەي و سەرەدەم زەرەدەپشت و ئافىستا باريمنە ياد .

بەرگەي سرود (گاتەيل ، فرە فرەن و زوورم وەخت برگەي خەتەشەريگ لە(۲۰) برگە زياترەو ئەوسايش لە سەردەم دىن زەرەدەپشتى (ماگا)يەيل وەك ئەرك بان شانيان بايەس بوى گشت سرود گاتەيل بزانىستان و ھەمان وەخت وەئاوازەو ھە بختەستانەو ھە ئەرا چىنەيل تر كوومەلگا ، وەل ئەو ھەيشا بايەسە يەكەيگ بختەستانەگەي دەنگى خوھش بوياتاگ و ھەناسى درىژ بوياتاگ ، (ماگا)يش بىجگە ئەو ھەك لەبئەرەتەو ھە تىرەيگ سەر وە(ماد)بويەنە لە كوومەلگا وەگوورەي و جووود چىناپەتەي ئەو سەردەمە ، چىنيگ

دىنى بوينەو گشت چىنيگىش جنگ تايبەت خو ھى داشتگە . وەل ئەو ھەيشا جنگ (ماگا)يەيل پىكھاتويگ لە رەنگ سىو شوال درىژ وەك چووخەرەنەك ئىسە يا شوال و مراخانى ، وەلى بانەگەي كەمىگ درىژتر بويەو كەفتگەسە ژىر شالەو ھە ، شالەگەيانىش سى گريە داشتگە ك وە مەعنای (ھوير خاس ، قسەي خاس ، كردار خاس) ئەرا ھەر يەكەيگ لەو گريەيلەو ئەمجا جەمەدانى يا مېزەر سىبە بىسيان و ھەر لەوەر ئەو ھەيش وەپيان وتيان سىبەپووش يا سياچامانە .

لە ناوچەي ھەورامان و شارەزوور ئىسەيش وەختىگ ناو (گۆرانى) بريەيگ ، ئاواز سياچەمانە كەفيگە ھوير ، وەل ئەو ھەيشا وشە يا كەلىمەي (گۆر) مەعنای (گەورا) دەيگ ، ئەويش وەمەعنای باسكردن چىن گەورايەيل ناو كوومەلگا ، ك ماگايەيل و ئەو مللەتەيشە ك دوياخەر وەو زوانە قسە كرنە وە مللەت (گۆرانى) ناسريانە .

خال گرنگ يا موھمىگ ھەس ك بايەسە باس بکريەيگ ، رۆژبەيانى و باجەلانى و تا رادەيگىش شەبەك ، وەپى وسيان و ھويرەوكرن لەيەكترى فامن و لەنويسانن ناو دەفتەريەيل (پردىوەر)يش خاس فامن و ھويچ كيشەيگ ئەرايان دروس نىھوگ .

ناوچەي ھاوار ، ك پىكھانگە لە (شئروى ، چالان ، ھاوار ، ھاوارەكۆن ، دەرەتقى ، جاور) تا رەسەيگە (مۆردىن و سازان) وەو زوانە ك دىن كاكەي (ئەھل ھەق) وەپى و تەنە و نويسانە ، نىھويش گۆران ، بەلكو وە زوان (ماچۆ) ناوى بەن . وشەي (ماچۆ) وشە يا كەلىمەيگ ئافىستايى كويەنەو لە (فەج)دو ھە برياكە . لە ئافىستا ، وەزوان ئەوانەك وە زوان ئافىستايى قسە كرنە ، و تەنە زوان (ئارىەن فاچ) .

لە دەفتەريەيل پىرووز ئەھل ھەق ، دو شىووزوان ئەرا و تەن سرودەيل وەكار ھانگە ، دەفتەريەيل خوھيان وە زوانە ھەورامىگە ئويش (كوردى) و بەعزە جارىگىش (كوردى ئاورامانى) و ، وە شىووزوانە جافىگەيش ئويش (جافى ئاورامانى) . ئى قسەيشە لە سەرەتاي دەفتەر (عابدىن جاف) نويسياگە ، ك تارىخى چووكەو ھە ئەرا (۸۰۰)سال وەرچە ئىسە .

شىووزوان (گۆرانى) لە دو سەردەم لەبەش فرەي ناوچەيل كوردستان پەخشەو بويە ، وەتايبەت لەھەر سى پارچەي گەوراي كوردستانىش (باكوور ، باشوور ، رووژھەلات) شىووزوان گۆرانى ھەس . وەلى دوياي ئەو ھەك ھوير و باو ھە ئىسلامى و تەسەووف لەو ناوچەيلە بتەو بوى لەبان دەس (شىخ عەبدولقادر گەيلانى) و (شىخ شەھابەدىن سووربەردى) لە كوردستان باشوور و رووژھەلات ، دى كەمە كەمە روى وەر زوان (گۆران)ەيل وەرەو بويچكى چى و جوور شىو ھى ئىسە لەلى ھات لەسەدەي ۱۲ى زايىنى .

ناوچهی (ئەبوو دەودەو) و

وەیەکه‌وژیان و ئارامی

ناوچهی ئەبوو دەودەو هالەناو دڵ بەغدا وەناسانی ناسریاگە. و مەردمەگەبێش تیکەلبوونینگن لەگشت نەتەوێل و تاقەیل عێراقی ک وەبرایەتی لەی ناوچه‌بەغدادی بووچگەوێل یەکه‌و ژیانە.

ئێ ناوچه‌ناوی فرەکووانەسەو ئەوسا خێزانەیل یەهوودیک لەتی نیشته‌جایین وەهەر وەختی یەهوودیەیل لەتی کووچ وەدرکریان مەردم فریەیک لەتی نیشته‌جایین و سەبەب نزیکیی لەناوچهی شوێرجه و بەغدايش وەشیوێ گشتیگ تاقەیل و لاتەگەمان لەکوورد وەهەرب و نەتەوێلی ترەک لەتی نیشته‌جایین. وەهەمیش ئەسل ناو (ئەبوو دەودەو) ئەرای بیایگ یەهوودیک ئەجیدەو ک لەی ناوچه‌ژیاوی (داوود یا باوگ داوود) ناویوی وەکانیگ لەی ناوچه‌داشت.

و ئەوێژن ئێ ئایمەنەگەر لەی وەختە‌بوواتا جوور موختاروی ئەلئان. چوین وگورە‌قسیە‌یلگ وەتە‌داوود یا باوگ داوود گشت چیشتیگ لەیان ئێ ناوچه‌خە‌و‌داشت و ئەزانست.

ئەگەر بیەمین ئەرای دیاری ترین شوونە‌وارەیل ئێ ناوچه‌لە‌ناونی هەردوو ناوچه‌یل ئەبوو دەودەو و ئەبوو سەیفەین مەرقدە دینیگ هەس. مەردم هوکارەن ئەچنە‌سەردانی و ئەوێژن ئێ مەرقدە‌نە‌رای یەکی لە‌هاوریه‌یل ئیمام عەلی (ع) ئەجیدەو.

ولە‌ی ناوچه‌یش مەدرەسە‌یە‌هوودی کووانە‌یک بوی ولە‌ی وەختمانە‌خێزانە‌یلگ لەتی ژیانە‌لە‌شوون یەک بەش بە‌شیه‌و‌کردن وەختەر هویرەو نە‌کردن وە‌پێ‌ بوو‌مال ئمجا بووینە‌خراوە‌یلگ ئەو خێزانە‌یل کەم دەسە‌لە‌تی ژیان کەوێچ ماوا و شوونینگ نە‌یرن.

و ئێ ناوچه‌یش شوونینگە‌ئە‌رای چین یا تە‌بە‌قە‌ی کارگەرە‌یل و خاوەن وەرشە‌یل و نە‌جارە‌یل و کە‌سە‌یلی تر ککارە‌یل ئازادیگ

ئە‌کەن. و سە‌بە‌ب نزیکییان لە‌ی ناوچه‌یل پێ‌شە‌سازی یا سناعیه‌‌لە‌بە‌غدا نیشته‌جایین. و دیاری ترین ئەو هووزە‌یل یا عە‌شایر کوردیه‌‌کلە‌ی ناوچه‌‌ژیان هووزە‌یل قەرە‌لوس و هووزە‌یل کوردیک لە‌خانە‌قین بووین یە‌یش وە‌ل و جوود هووزە‌یل عەرە‌ویگ لە‌تی یە‌عنی لە‌ی ناوچه‌ک وە‌برایە‌تی و دووسی و موچه‌بە‌تیگ ژیا‌یین. و مە‌ردم ئێ ناوچه‌‌ئە‌رای ئە‌و‌ماوە‌ئیشارە‌ت دان ئە‌و‌تەرۆر یا ئیرهاب لە‌ولاتە‌گە‌مان لە‌شوون رمیان رژی‌م لە‌ناوچه‌گ دیاردا وە‌هە‌لە‌تە‌یل کوچ کردنی‌ش بوی وە‌ل ئێ ناوچه‌‌یانە‌ئە‌بوو دەودەو فیشترین ناوچه‌‌یگی لە‌ولاتە‌ئە‌من و ئە‌مان لە‌تی بوی.

ویە‌ک خێزان لە‌ی ناوچه‌‌دەر نە‌کریان. و مە‌ردم ئێ ناوچه‌‌یش فە‌خر و شانازی کردن هەر وە‌ختی پێ‌شواری لە‌و خێزانە‌‌یلە‌کردن کە‌لە‌شوونە‌‌یلگ وە‌تویش گرت و موشکلات لە‌بە‌غدا هاتین و مەرە‌‌پیان هاتن یانی‌ش دابین شوون یا ماوا و داخواریل تە‌مام و کە‌م مە‌عیشە‌ت ئە‌رایان کردن. و لە‌و ماوە‌‌لو سە‌ختی و مە‌خنە‌‌تیانە‌‌بە‌ش‌داری وە‌لیان کردن و مە‌ردم ئێ ناوچه‌‌یش ئیشارە‌ت دان ئە‌رای ناوچه‌‌گە‌یان و وتن هوێچ دەر‌فە‌تیگ ئە‌رای ئاوە‌دانی وە‌پێ‌ نە‌دریاس. چوین هە‌لە‌و‌خت رژی‌م لە‌ناوچه‌گ و تا ئیرنە‌هویر و نی‌هتە‌م وە‌ئێ ناوچه‌‌نە‌کریاگە‌.

و ئێ ناوچه‌‌یش لە‌و‌مرز زە‌مان غەر‌قاواو ئە‌دی‌و وە‌ خاتەر یە‌ک فرە‌کووانە‌‌و‌قە‌‌دیمیه‌‌و‌کو یچە‌‌یلی فرە‌تە‌نگن و چادە‌‌یلی پرن لە‌ئاو و یە‌لە‌و‌راوە‌ر جمو‌جوبیلی یا حەرە‌کە‌ت و هاتن و چوین مە‌ردم ئە‌وس.

مە‌ردمیش وە‌ختەر هویرەو نە‌کردن لاینە‌‌یل تاقیە‌ت و مە‌عنی وە‌ئێ کارە‌‌ناچارە‌‌و‌ئە‌دوون ئێ ئاوە‌‌یلە‌‌ری کرا یا ئی‌جارکردن بری کارکەرە‌‌یل پاکی لە‌‌درامە‌د و پوول تاقیە‌‌تیگ وە‌خو‌دیان ئێ جادە‌‌یل و کوپچە‌‌یلە‌‌پاکە‌‌و بکە‌ن.

ئێ ناوچه‌‌ناوی

فرە‌کووانە‌‌سە‌و

ئە‌وسا خێزانە‌‌یل

یە‌هوودیک لە‌تی

نیشته‌‌جایین

و‌هەر وە‌ختی

یە‌هوودیە‌‌یل

لە‌تی کووچ

و‌دەرکریان مە‌ردم

فریە‌یک لە‌تی

نیشته‌‌جایین

و‌سە‌بە‌ب نزیکیی

لە‌ناوچه‌‌ی شوێرجه

و‌بە‌غدايش

و‌ە‌شیوێ گشتیگ

تاقە‌‌یل

ولاتە‌‌گە‌‌مان

لە‌کوورد و‌هە‌رب

و‌نە‌تە‌و‌هیلی

ترە‌ک لە‌تی

نیشته‌‌جایین

يۇرى گاگارين

گۈل سۈۋە

يۇرى گاگارين گەشتكەرىگ بۇشايى يا فراغ سۇقۇتتېيە و ئە ۹ مارس ۱۹۳۴ ھاتگەسە دونيا، گاگارين وەيەكەم كەسىگ دانرىيەگ ك تۈيەنستگە بەرزەو بووگ ئەرا بۇشايى دەرىكى و گرڭخواردن وەدەور زەويا ئە ۱۲ ئە پىرل ۱۹۶۱.

يۇرى گاگارين لە خيزانىگ فەقىر و كەمدرامەت لەدايگ بويە لە (كلۇشيۆ) لە نزيك (گراتسك) ك شوونىگە لە رووژئاواي (مۇسكۆ) لەرووسيا، ك دوياخىر شوون نيشتەجابويىنى وەناو خويەوۋەنريا وەك خويەشەويىسىگ ئەراي لە سال (۱۹۶۸). باوگى دارتاش بويەو دايگىشى خەرىك خويەندىن بويە، گاگارين خويەشكەگەوراگەي ئمايەتى كردياگ، چويىنكە دايگ وياوگى زوروم وەختەيل لەمال نەويىنە لەومرڭخاتر كاركردىن و گوزرانىان، ئمجا وەك زوروم خيزانەيل يەكيتى سۇقۇتتېيە خيزانەگەيان تويىش ناخوشى ھاتنەلەماوى جەنگ جەھانى دويم ك دو برى لە دەسداگە لە وەخت جەنگ وەل ئەلمانىيەيلا لە وەختىگ يەخسىر كرىانەو لەكوتايى جەنگىش نەمەنگەسەيان، وەل ئەوۋەيشا مامۇستايەيلى وەنازاو ھەلگەفتگ باسى كرىنە، ئمجا وازھاوردنى لە مامۇستايى و پەيوەندىكردىنى وە ھيز ناسمانى لە لەشكر فرمز كاريگەرى ئاشكرايگ لەبان يۇرى گاگارين ھيشتەسەجى. لەوۋەخت كاركردى لە يەككىگ لە كارخانەيل ئاسن، ھەلوژيەيگ ئەرا پرووژەي مەشقىكردىن لە پەيمانگاي تەكنۇلۇجى لەشار (سرتوف)، لە وەخت مەندىنى لەورا پەيوەندى كەيگەيانەيا نادىيگ

مەشقىكردىن تەيارەوانىيەوۋە ئەرا بالەووداين تەيارى بويچگ و لەيوا لەلى ھات گرتكى يا ئەھمىيەت بەيگەئى كارەو زوروم وەختەيلى وە پەيوەخەرىك بويەتا وە يەكجارى فىرەي ئەو ھونەرە بوى وە شيوۋەيگ ريك وپيىك، وەل ئەوۋەيشا بويەسە ھاندەريگ ئەرا ئەوۋەك پەيوەندى بەيگە كولۇتتېيە تەيارەوانى جەنگىيەوۋە لە (ئۇرنىيۇك) و لەسال (۱۹۵۵) دويى تەواوكردىن خويەندىنەگەي لە (سرتوف) ھەر لە كۇلۇتتېيەگە چەوى كەفتە (ھالانتيا گۇرشيڧيا) و لەسال (۱۹۵۷) بويىنەھاوسەر، ئمجا لەشويون تەواوكردىن مەشقىگەيش وە شيوۋەي دروسىگ لەبان تەيارەي (مىگ ۱۵) دى لەبىنگەيگ ناسمانى دامەزريا لەنزيك مەرز نەروىچ لە ھەرىم مۇراسك. لە سال (۱۹۶۰) ئەندازىارەيل پرووژەي بووشايىگەرى سۇقۇتتېيە، دەس كرىنەكار و لەيەكەوداين لەبان وەديكردىن كەسەيل گونجياگ و ھەلگەفتگ تا مەشقى وە پىيان بىكرىيەيگ و نامادەب كرىنە ئەرا ئى كار چەوۋەرى كرىاگە ك گويىرپانىگ دروس كەيگ لە بان ئاست ناوۋەولەتى، چويىنكە سەركەفتن يەكيتى سۇقۇتتېيە لەپرووژەي برىن بۇشايى يا فراغەيل ناسمان مەعنەي ئەوۋەديگ ك ئەيان سەركەفتنە لە بان ولاتەيل يەكگرتگ، ئمجا لە گشت جاريگ (۲۰) كەس ھەلوژريا،

ك يۇرى گاگارين يەككىگ بوى لەليان و خريانە جوورەھا تاقىكردىنەوۋە لاشەيى و دەروينى ئەرا مۇسكۆگەركردن لە سەركەفتن كارەگە، ئمجا لە كوتايى تاقىكردىنە (يۇرى گاگارين و گىرمان تىتوف) ھەلوژريان تا بزانتن كاميان بووگە يەكەم كەس و چوگەرا بۇشايى ناسمان. ئەوۋە بوى يۇرى گاگارين كۈلەبالا ھەلوژانن، چويىنكە لە وەخت مەشقى و تاقىكردىن سەركەفتگ تر بوى و بىجگە ئەوۋەيش خاوەن كەسايەتتىگ ئارام و سادە بوى. لە ۱۲ ئەپىرل ۱۹۶۱، يۇرى يەكەم كەس بوى رەسيە بۇشايى ناسمان و سۇقۇتتېيە وە تەماي ئەوۋەنەوى يۇرى جاريگ تر بايگەوۋە بان زەوى، ئمجا وەختىگ ھاتەوۋە ئەرا بان زەوى وە قارەمانىگ نەتەوۋەيى زانستەي و دى ئەوۋەبوى يۇرى گاگارين ناوبانگى فرەيگ دەركرد و (خروڭشوف) خويەشحال بوى و فەرماندا پويىل زياتر وەپى بىيەن چويىنكە پرووژەگەسەر خستگە، ئەوۋە بوى گاگارين بويە يەككىگ لە موھمترىن كەسايەتتەيىل وە ناوبانگ و سەردان ولاتەيل جەھان كردياگ. وەل لە ۲۷ مارس ۱۹۶۸ لە وەخت مەشقىكردىن ئاسايى لەنزيك (كىزراج) وە سەبەب كىشەيگ ھونەرى نەزانرىاگەوۋە، تەيارەگەي كەفتەخوار و خوي و مەشقىدەرەگەي بويىنەقوربانى.

ژياننامەي ماو تسى تونگ

گۈل سۈۋە

ماو تسى تونگ لەمانگ ۱۲ى سال ۱۸۹۳ لە بنەمالەيگ جفتيار و ھەژار لە ھەرىم ھيفن لەدالگ بويە. وەختى شوورڭش دژ يا زد دەسلات گەناتەكارى پاشايەتى ك لەسەدەي ھەقدەھم حوكمران بوى دەس وەپى كرد (ماو) ھەقدە سالان بوي، شوورڭش نەتويەنست بنەواي بتەو ودروسىگ ئەرا حوكمرانى ولات دروس بىكەيگ و وەي خاترە ئاژاۋە و كىشمەكىش ولات گردەوۋەر، ئەو نا ئارامىيە تا سال ۱۹۴۹ ولات چين تويىش قەيران سىياسى وئابوورى كرد. ماو لەسال ۱۹۱۸ چيەنئەرا شار بىكىن تا بووگەمامۇستاو ھەر لەوۋەر ئەوۋەيش چيەزانكۆ يا جامعە و لەوۋەيش بويەنەندام حزب شيوعى ك شوورڭش بەلشەفى و سەركەفتنەگانىان لەرووسيا بويگەنلھام ئەرا زوروم مللەتەيل جەھان سىيم . ھەلبەتەتتۇرى شيوعىيەت ك كارل ماركس داناويگەي پىشت بەساويگ وە چين كاركەر ئەرا بتەوكردىن ئەو ئايديۇلۇجيا، وەل فەرەوۋەپى نەجى ك ماو تسى تونگ شيوعى تايبەتتىگ لەونايديۇلۇجيائەرا چين دانا ئەوۋەيش لەوۋەر ئەوۋەگ مللەت چين زياترى جفتيار بويىن نەكارگەرلەشارمىل .

ماو لەسال ۱۹۲۱ يەككىگ بوى لە۱۲ نەفەرەك دامەزرانن حزب شيوعى چين جاردان وكەم كەم پلەووپايەيل ھيشتەپىشت سەر و لەسال ۱۹۲۷ بويەسەرۇك حزب شيوعى چين، ھەلبەتەتا ئەو وەختەدەسلات وەدەس كۇماريەگان بوى وەسەرۇكاپەتى (شيانچ) ك لەلايەن ولاتەيل رووژئاوا پىشتگىرى ئەكرىا ج لەوۋەرەوۋەر ھەرەشەي يابانىيەيل ك ئەو وەختەبەشىگ لەولات چين داگىر كرديوين وچ لەوۋەرەوۋەر حزب شيوعى چين وەسەرۇكاپەتى (ماو) وەل لەسال ۱۹۴۹ ھيزەيل ماو سەركەفتن (شيانچ) ولايەنگرەيلى ئەرا جەزيرەي (تايوان) واين ولەوۋەرەمەنن و ولات تايوان ديموكرات دامەزرانن ك تا ئيسەجوورولاتتىگ گشت دام وەدزگايگ دىرن وەل جوور دەولەتتىگ رەسى نغترف وەپى نەكرىاگەوۋەرمارى مەردم ئى جەزيرەنزيكەي بيس مىليون نەفەرە. لەشويىن كوتايى ھاتن وە جەنگ جەھانى يەكەم و نزيكەو بويىن ماو لەكۇريا و دەسمىيەت داينى ھەمىش نزيكەو بويىن لەيەكەيتى سۇقۇتتېيە بويەنەيار رووژئاواۋ ئەمرىكا، ماو لە ۹ / ۹ / ۱۹۷۶ كووچ دويىاي كرديو ئەرا ھەمىشەمالئاوايى لەمللەت چين كرد وەل چەندىن كىشەو پرىسار وەپى جووا لەشويىن خوي ھيشتەجى.

په یوه ندى لايه ن نابوورى وه پيسبوين ژينگه

شوان سماقوله

کیشه ی پيسبوين ژينگه په کيگه نه گرن گرتين يا موه مترین و مه ترسیدارترین نه و کیشه و گرفته یله ک روی و هروی نسانیه ت بووگه وه، هووکاره گه یشی چووگه وه نه را قه یریگ هووکار نابووری و ته کنولوجی و مه ردم نیشته جی. نه و لایه نه نابووریه ک په یوه ندى و نابووری و پيسبوين ژينگه وه دیريگ پیکه اتگه نه هاوسه نگی ناونی مه نفعه ت یا قانجاز نه وه کارهاوردن ماده و پيشه سازيکردن و، وه کاربردن زهوی و دروسکردن گوپرانکاری له بان سروشت، نه لایگ تره وه دروسبوين مه ترسی و سه ره له بان خه رچکردن فره یگ نه را خاسکردن حاله ته گه، چوینکه چالاکیه یل نابووری هه واو خاک و ناو دوچار پيسبوين که یگ.

نه گه ر ته ماشای نه و کیشه یل نابووریه بکه یم ک کاریگه ری که یگه بان پيسکردن ژينگه یا بیته، نه وه قه یریگ هووکار هس، له وانه یش :- شیوازه یل جیوازکردن : سزیان نسبه ی فره یگ له غاز ژه راوی له نه نجام سزیان ناوخوه یی و هتایبه ت بووگه سه به ب زیایکردن نسبه ی CO₂، ئی حاله تیشه هووکاره گه ی

چووگه وه نه را هووکار نابووری، له وانه یش:- جیوازکردن، ک نه وه دمه رکه فته گه تونی یا سورعه ت سه یاره و چشته یل تر جیوازکردن له (۷۰ - ۸۰ کم) که مترین کاریگه ری که یگه بان پيسبوين که ش وه وا، وه یل زیایبوين تونی سه یاره له بان (۱۰۰ کم) بووگه سه به ب دهرکردن دویکه ل وپاشمه نده ی فره یگ و کاریگه ری دیريگ له بان هه واو

۱- زیایبوين شماره ی سه یاره وه سه به ب زنگه وکردن پيشکه فتن نابووری له ی سه رده مه، نه ویش وه سه به ب گورجی وداواکاری مه ردمه وه.

۲- زیایبوين وسیان له گه شته یل رووژانه و شماره ی ریک وپیکى گورج سه به به یل

خاک. نرخ زهوی نه وه نه گرانه له یوا کردگه زهوی تهرخان نه کریه یگ نه را سه وزایی ودارستان، ک په یش کاریگه ری خراو نه یگه بان ژينگه و ته ندروسی دهر وینی. بیگومان زیایبوين شوونه یل پيشه سازی له ناو شاره یل بیجگه نه وه ک کاریگه ری له بان گه شه کردن نابووری دیريگ، وه ل نه وه یشا شوونه وار خراو هیل یگه جی نه را بان ژينگه وه له وانه یش تیکداین ژينگه ی نارام و پيسکردن هه واو ناو و خاک. وه سه به ب لایه ن نابووری وکومه لایه تی و قه واروی شارو گوپریان و هکارهاوردن زهوی و شماره ی مه ردمه یل و سه یاره و جوور خزمه تگوزاری و چشته یل تر، نه وه بیگومان پيسبوين ناو وه واو خاک سه ره له ددیگ، ک گشت نه یانه یش هه وچه وه بوودجه یامیز انیه دیريگ و بایه سه ده سه وه ر خزمه تگوزاری

۲- وه کارهاوردن زهوی هووکار گه ورایگه نه را سه ره له بان که ش و هه واو پيس و خراویگ، په یش له نه نجام نابووریه وه سه رچه وه گریگ، له وانه یش هه وچه ی مه ردم و زیایبوين کار بازرگانی و هتایبه ت له شاره یل بازرگانی و قه ره بالغ، چوینکه له ی شوونه یله نرخ زهوی گرانه و له سه نندن نه ی، وه ل نه وه یشا کووچکردن ناو ابینشینه یل نه را شاره یل له نه نجام پيشکه فتن نابووری به شیک تره له و هووکاره یله ک بوونه سه به ب قه ره بالغی و، و هکارهاوردن زهوی و فره یگیش له زهویه یل نیشته جی و هکارته یگ نه را بازرگانی و پيشه سازی، هه ر په یش له یوا که یگ قه ره بالغ زیای بووگ وغاز ژه راوی تیکه ل هه وا بووگ، په یش فشار خه یگه بان ته ندروسی ناو ده میزاد و ژينگه یش پيس که یگ، نه ما

بکریه یگ. نه ما نه را نه وه ک نه و لایه نه یله ک باسیان کردیم زه ردم نه یاشتوون له بان ژينگه بایه سه ئی ریگه یله بکریه نه وه ر:-

۱- جیوازکردن کارخانه و ده زگایه یل پيشه سازی و نه وانه ک ژينگه پيس که ن نه را ده یشت شار، نه ویش وه جووریگ دویره و بخریه ن کاریگه ری نه یاشتووگ له بان مه ردم و ناوه یل.

۲- ناین دارو گرنگی یا نه هه میه تداين و هدارستان له ده ورور شاره یل و ده ورور کارخانه یل له و ه خاتر گله وداين پيسیه یل.

۳- چه سپانن سزا له بان نه و لایه نه یله ک پيس ژينگه که ن.

۴- که مه وکردن شماره ی سه یاره له شاره یل.

۵- هانداين جیوازکردن گشتی نه را که مه وکردن ها توچوو تایبه ت.

گرانیه گه وراگه

کول سوو

موسل سه ختر بوی و وه گوروی نه و نامه یا رساله ک مه تران کلدا نیه یل که رکوک نه را په تریارک خوه ی نویساویگه ی له ی شاره رووژانه ۳۰ نه فهر له ورسیا مرديان . له شوپن نه وه گ ئی گرانیه له کوردستان عیراق ته نگ و مه ردم هه لچنی چه ته و دزی وریگر له ناو ابیه گان په یا بوين وده س کردنه تالان کردن تالان و هه رچی باتاگه ده سیانا بریدانه ی و وه ی خاتره زوورم ناوایه یل جوول کریان . بازرگانه هه لپه ره سه گانیش له ی ده رفه ت یا فورسه ته نه ستفاده کردن و ده سکردنه شاردنه وه ی گهنم وجویه گانیا ن و ژیر وژیر و ه قیمه ته یل فه رده گران فرووشتیانه ی. دایره یل ده وله تیش هاوکاری وه ل نه و بازرگانه یل و تاجر ه یله کردیا ن و شه ریک بوين له قانجاز و ده سکه فته گانیا ن. هه رله باوه ت بلاو بوینه وه ی ورسیه تی له ناونی مه ردم عیراق قونسولگه ر به ریتانیا برووسکه یا به رقیه یگ نه را حکومه ت ولاته گه ی کل کرد ک له تی ها تو یگ ، تا توپه نین زوی بره سنه داد مه ردم ، رووژانه ژماره ی فره یگ له ورسیا مرن و به عزی له مه ردم مناله یلیان فرووشن نه را ته نمین کردن نان خیزانه یلیان و مه ردم ورسگ ناوایه یل نه وه سه وه ه زاران رژی نه ناو شاره یل نه را په یا کردن نان رووژانه یان.

له مانگه یل کووتایی سال ۱۸۷۹ واران فره یگ له کوردستان باشوور واری و مه ردمیش خوه شال و نومیدوار بوين و نه و ساله وه سالیگ پر له خه یر و به رکه ت پيشبینی کردن و چه وه ری بوين قیمه ت مه وا د خوراکی نه رزانه و بووگ ، وه ی نه و نومیدواری و خوه شالیه فه رده ریزه نه کیشا ک له ناکا و واو گه رده لو یل ژاراوی و سووزناکیگ هه لکردو هه رچی به ره مه یل کشتوکالیه فه وتان وه ناو بردو وگوله یل گهنم گشتی پویکه و بوی، له شوین نه وه زوقم سه ختیگ هات و بویه بایس رچگیا ن چه مه یل وجووه یل ناو و په یش سه ره تای گرانى و ورسگیه گه بوی. هه رله ی باوه ته (مسیو سویفی) قونسولگه ر فه رنه ساله موسل له ۲۳ شوبات سال ۱۸۸۰ نامه یگ نه را حکومه ته گه ی نویسا ک له نامه گه ی ها تو یگ : گرانیه گه بویه سه مایه ی وه دی ها تن ورسیه تی راسه قینه و رووژ و مررووژیش ژیا ن مه ردم سه ختره و بووگ . ورسیه تی ه گه نه وه فه رمه ردم خسته ته نگی ناو ابی نشینه یل ناچار بوين نه را دهر کردن نان رووژانه یان روی بکه نه شاره یل. هپرش مه ردم ورسی ناوایه یل نه را ناو شاره یل بویه بایس بلاو بوینه وه ی زیاتر ورسیه تی و له هه ر رووژيگ په نچ نه فهر له ورسیه تی نه مردن . گرانیه گه له که رکوک جوور

نیمه مه‌لیگ بی لانه‌کردیم

موقه دهم، خوسره وی

هرچی زهرده‌ی خوهرناوا یه‌ی په‌له‌وهر ته‌نیا

له‌ ناوداره‌گه‌ی وهر مالمان

خه‌مین... خه‌مین

ده‌نگ هه‌لبری و خوهرنسیا

نیه‌زانم دهردی چه‌بی؟

لانه‌گه‌ی شیوانوین

وه‌چکه‌کانی دزوین

یا هاوده‌مه‌گه‌ی کوشتوین

گه‌وره‌گان و هتن :

نی مه‌له‌نه‌سه‌ل بایه‌قوشه

له‌ بان ههر مائیگ بنیشیده‌و

نه‌و مانه‌ تویش نافات بوود

نیمه‌ مناله‌یل ناوایی

کوچک واران‌ی کردیم

مه‌له‌گه‌ داره‌گه‌نه‌یشته‌جی

گه‌وره‌گان

ته‌وریگ دانده‌ده‌سمان

داره‌گه‌ له‌بنه‌و بریمن

مه‌له‌گه‌ بال و په‌رکیشا

هه‌لبری تا نه‌رش خودا

نه‌وریگ له‌ناکاو تریشقان

وارانینگ دای کرد واری واری

تا لافاوات

مانه‌گان که‌فتنه‌سه‌ر ناو

نیمه‌ مه‌لیگ بی لانه‌کردیم

مه‌لیگ نیمه‌ مانیوران کرد

نیمه‌ مناله‌یل ناوایی

وه‌ گهرد یه‌کا راویژ کردیم

وه‌ ناو خوهرمان په‌یمان به‌ستیم

دی خه‌ته‌یل گه‌وره‌نه‌خوهرنیم

دی داره‌گان نه‌وریمه‌ و

دی مه‌له‌گان ناواره‌نه‌که‌یم

نه‌وانه‌یل

عه‌لی نه‌لفه‌تی

له‌ تماشا‌ی کام ناوه‌و هاتن؟

نه‌ وانه‌گ ته‌ نیا ناویان زانستیم

چه‌وه‌یل م دی خه‌راو بوینه‌ و خاس نیه‌نوورن

نه‌وانه‌یل نه‌ پیر بوون نه‌ مرن

نیمه‌ نه‌بایه‌ سه‌ر بناتایمه‌ سه‌ریان

یه‌کیگیان و هت :

نه‌تواسم له‌یوا وه‌ پی بکه‌م

نه‌وه‌ل خاس نوورستمه‌ چه‌وه‌یلبه‌ و

جفتی که‌مووتنه‌ر نه‌ ناویان باله‌و گردن و چین

بی هه‌ولا د گولله‌ ته‌قانه‌ه‌ نیان ئیکه‌ش

چاییگ نه‌رای خوهرمان و

سیکاری له‌ بانی کیشام و

چیم نه‌رای تماشا‌ی ناوه‌یلیگ

تازه‌ رشیاوینه‌ ناو سیروان

نیواره

که‌ لاف سیه‌که‌رگ نه‌لکه‌نه‌و

که‌رواس دار نه‌لچپی

بن چینه‌ی نی شیعه‌ره

وه‌ کیه‌نی نه‌ لکه‌ردی

وه‌ختی کویره

تیه‌نگه‌و دوو

ده‌لیبا

نه‌لکه‌ردیگا‌و تو

تو ، وه‌ واران

عه‌لی مه‌رابی

دو به‌یتی

حبیب الله به‌خشوده

۱

عه‌سه‌ل خوازم، دو قه‌تره‌ ها چه‌م تو

غه‌زه‌ل خوازم، دو مسره‌ع ها دهم تو

دو نووردی پرچ که‌و پیچایه‌سه‌و یه‌ک

ک خوین بایگه‌ رکاو په‌رچه‌م تو

۲

هه‌ ماگه‌ تا تا ک سیسه‌و بویت و که‌فتی

نه‌نار بی مکسه‌و بویت و که‌فتی

په‌ژاره‌ی خاکه‌لیوه‌ نیشته‌ نیوت

ته‌گر واری و خسه‌و بویت و که‌فتی

۳

من و ناساره‌ هه‌ردگ دل په‌شیویم

زه‌مین و ناسمان نه‌یری خه‌ریویم

ده‌ چه‌ شه‌ی ناو له‌رزیم و نیه‌ماسیم

ده‌ کویره‌ی رووژ، سووزیم و نیه‌تیویم

هیلاکم

کامل جه‌میل بگ

کوونینگ ها کوونله‌و چه‌نه‌ بیستوین
هیلاکم وه‌ دس نی کوون سه‌نگین
هازه‌تیم نه‌من قامه‌تم چه‌میا
نه‌یم رووژیک خوهری من له‌ نی دونیا
رووژه‌یل ده‌وده‌وان شه‌وه‌یل په‌ژاره
سه‌ر لیم تیک چیه‌و دل‌یش خه‌مباره
من دووسی نه‌یرم دل‌خوهرشیم به‌یگن
دلسووزی نه‌یرم سه‌ریگ لیم به‌یگن
وه‌کوو جوو ری که‌یگ عه‌سر چه‌وه‌یلیم
فه‌له‌ک دی مایه‌؟ شکیا ده‌سه‌یلیم
خودایا شوکر هه‌رچی خوده‌ که‌یدن
خوهر لیمان به‌ید وهر خوهردی ده‌یدن
خوهر وتی سه‌بر کلیل فه‌ره‌جه
من بروام هه‌سه‌ یه‌ قسیه‌ی خوده‌ده
فه‌له‌ک دی به‌سه‌ هیلاکم کردی
له‌ چه‌و خستیده‌م هازمیش بردی
فه‌له‌ک تاکوو که‌ی وه‌لنا چه‌سپاییده
ناگادارم که‌ تاکوو که‌ی مایده‌؟
فه‌له‌ک تاکوو که‌ی لاری وه‌ل منا؟
تو هه‌ر هوکاره‌ی بکه‌ی وه‌ل منا
ناوردمه‌ ناود رووژی من وه‌ گهن
بارم که‌م نیه‌ چری زیایی که‌ن
کوونله‌گه‌ی کوونم فریه‌ سه‌نگینه
شه‌رته‌ کوون نه‌یه‌م له‌ داخ سینه
خوو من نه‌ییووب نیم نی سه‌بره‌ بکه‌م
تاکوو که‌ی فه‌بوول نی جه‌وره‌ بکه‌م

شکارهوان ناشی

شورپش. ش

ژنیش قايووت نهرای هاورد. پیا قايووت خواردو دا لی چي نهرای کویه وه شوون شکار، فهره گهردی مهلهوهری نهیهو. ناهمی بوی، دی شوون پای(قچ)ی کهفتییه. شوون قچ نهلگرت و کهفته ریا، چي چي تا بردهی کونایگهو. کابرا ناشی بوی و نهزانس یه شوون قچ پهلنگیگه! له کونا چیهو ناو تویش پهلنگ هات نهوی و پهلنگ یهک گرتن، نهخهیر فایده نهیاشت پهلنگ سرئی کرده دممهو سرئی کهنی. له شئی له ناو کوناگه مهن و ههردهقوی مهنه دهیشتهو. شهوا هات و نهچییهو نهرای مال، شهوکی خانهوادهی چینه هوارو تهلهوکه هاتنه فیری. شوونبه شوون پای نهلگرت و تا چینه دهر کوناگه، دین ههردهقوی له کوناگه هاوره دهیشتهو گرتن له قولهیلپو کیاشانهی وه دهیشت. وهختی دینه ک سهر نهیری. کورپه چری وه دالگی هئی هئی هئی دایه: باوه وهختی چي نهرای کویه سهره بهنیهو بوی؟

دایه ووت: هئی روول ههیه مهزانه قايووت مهقهپان و ریشه مهتهکان. کوره له جووو دالگی ووت: هئی هئی هئی دایه یسه دیمه نهوهی سهره بنیهو نیه.

(Footnotes)

۱ (مانای قايووت: نهوسا نارد نهویه نهگهریش بویه فره کم بویه نمجا گهنم زیورد و جویه رویته وهل یهکا برشانن و له ناو چالگ کوتانهی و خواردنهی)

چهی له بارهی پارانویا زانید؟

کول سوو

تویه نیم تاريف (پارانویا) بکهیم وهنوهک جووره حاله تیگ دهریونیه، ک له تی کهسیگ تویش وهغه له تاجکنیگ لوجیکی یا مهننتی و باوهتی بووگ وهک هویر و نهرای چوین نادروس، له باوهت چهوسیان یا گهورا کردن خوهی له لایهن کهسیگ ترهوه، مهعناي نهوهسه کهس پارانوی کهسیگه ک ههمیشه کهفتگهسه ناو هویر و خهیال و کهسیگه ههمیشه له خوهیا دوشمنهیلی سهنگهر لهلی گرتنه، وهلی چوین دوشمنیگ؟ شایهت دروو نهوگ نهگهر بویشیم دوشمنهیلی دهسکرد خهیالات خوهیه، چوینکه نهو له جههانینگ پر له خهیال ژیهیگ، فره جاریش وهک چشتیگ نهفسانهیی یا نستوری دهرکه فیگ زیاتر له ناده میزادیگ.

له لایگ تریشه وهقهیریگ له کهسهیل پارانوی خوهیان وهگهورا زانن له ناو نهو کوومه لگا یا له ناو نهو مهردمانهک ههلسوو کهفت وهلیانا کهیگ، نهو کهسیشه بیگومان ههم یشه له خهیالیه وهورینه وهرووژگاریگه وه کهیگ ک گهورایی نیشان بهیگ و گهورایی تهنیا مولک نهو بووگ. وهلی کهسیگ پارانوی گهورا نیه تویه نیگ نالشت بووگ نهرای کهسیگ چهوسیاگ. نمجا ههرچه نی نهو کهسهیلهک تویش ئی نه خوهشی دهریونیه هاتنه، وهلی تهنیا له خهیال خوهیان رسم خوهیان وهو شیوه کهن.

سیگموند فرؤید ک دهریوناسیگ وه ناوبانگ نه مساوی بوی، له دويا عومری رهسپه نه وهک (پارانویا) بیگهاتگه له شیویانینگ کلتوریاننه و دیارترین نیشانهی بیگهاتگه له متمانه نه کردن و هممردم، شایهت کهسیگ پارانوی لهیوا هویر بکهیگ مهردمانیگ دهیشته کی توان بکوشنهی، له وهختیگ نهو کهسه کهسیگ پارانوی چهوسیاگ بووگ، یا لهیوا هویر بکهیگ ک مهردم فره وهگهوراییه وه ته ماشای کهن نهگهر کهسیگ پارانوی گهورایی خواز بووگ.

له راسی کهس پارانوی ههمیشه خهریک کیشمه کیشه وهل خهیالهیلی و خوهی وهته وهدیگه قهلهم ک خوهی له دهریون خوهیه وه خهیال کهیگ، وهل نه وهیسا له سپهره تا وهنشارت وهپی کردیم ک ئی جوورده کهسه تویش غهلهت مهننتی بویه، چوینکه پارانویا مه بهس له شیویان و تیگچکن دهریونیه و شایهت فرهیگ له نیمه تویشی هاتیمه نیا تویشی بایم، وهل هس وهپی نه کردیمه.

نهو کهسه تویش ئی نه خوهشیه بویه متمانه وه مهردم نهیریگ، وهل نه وهیسا هوچ جوورده چارسهیریگ وهک دهرمان نهیریگ، وهل ههر وهک چارسهیر کردن فرهیگ له نه خوهشیهیل دهریونی تویه نریه یگ له ریگهی قسه کردنه وه بهش فرهیگ له پارانوییه گهی کهمهو بکریه یگ، بیگومان ئی ریگه یسه (قسه کردن وهل نه خوهشا) فرؤید وه شیوهی ئاشکرایگ وه کاری هاورد نهرای چارسهیر کردن نه خوهشهیلی.

فرهیگ لهو کهسهیلهک تویش ئی نه خوهشیه تیهن باسی نهرای کهس نیه کهن، وهیهیش زهرده له خوهیان دهن، وهل نهیه غهلهته، بهلکوو بایه سه نهو کیشه و گرفته یلهک تییه یگه ریگهی نهرای دایگ و باوگ و ره فیهیل دلسووز خوهی باسیان بکهیگ تا به شکم بتویهنن دهمیه تی بیهن و مینهی چارسهیریگ نهرای بکهن، چوینکه نهو کهسهیلهک تویش پارانویا بوون نیه تویه نن زال بوونه بان نهو کیشه و گرفته یلهک تییه یگه نوایان یا ریگه وه پیمان گریگ، وهل نه وهیسا ته ماشا کهید فیزیان تییه یگ داوی هاوکاری و دهمیهت له کهسیگ تر بکهن، بیگومان یهیش غهلهت گهورایگه.

پەشیگە لە ژیاننامەیی رۆبێرت شۆمان (۱۸۱۰ - ۱۸۵۶)

زۆزک قەرەداغی

ناوی نائە (سالی ئاواز) و شۆمان و ناوبانگترین بەرھەمەیلی کەفتگەسە دەشت. سال (۱۸۴۲) جیەسەئەو کۆنسترتەك (مەندلسۆن) لە (لایپزگ) دایمەزران و لەورا بویەمامۆستای کۆمپۆزسیۆن . شۆمان لەکووتایەیل ژیانی تویش نەخووشی شیتی هات، ئویش ئەویش زیاتر وەسەبەب مردن باوگی و رەفیقەیل خووشەویسیبویە (مەندلسۆن) و (شونك). فۆرم بەرھەمەیل شۆمان و تەواوی ها لەژیرکاریگەری ریتم (وشەیا کەلیمە)، چوینکەھونەرماند و ئەدیبا شازەیاگ بویە فۆرم (بەند بەند) شاعرانەداشتگە، ك نزیكەیی (۱۰۰) بەرھەم وەدی شیبازداناگە، ئی شیبازیشەجەواشەیی شیباز بتەؤفن بویە، ك هەرچەنی بەرھەمەیل دوایخ شۆمان وەمدەرسەیی تازەیی كلاسیك دانریەگ، وەلی وەل ئەویشا ئەو شیباز ریتیمەلەسیمفۆنی کوتایی دباردەگ. ئۆپرای گنوا و سیمفۆنی، لەووناوبانگترین بەرھەمەیلی بویە، شۆمان بەرھەمەیل فرەگ داشتگە و لەوانەیش: خووشەویسی وژیان یەك ژن، خووشەویسی شاعر، بەهەیشت وپەری، زیارت گول قەرز. رۆبێرت شۆمان لەسال (۱۸۵۶) لەشار (ئاندنیخ) ئەمانی کوچ ئاخیرین کردگە و مالتاواپی یەكجاری لەدونیا کردگە.

رۆبێرت شۆمان مۆسیقادانەرگ و ناوبانگ رۆمانتیکە، سال ۱۸۱۰ لە شار (زویكۆی) ساكس لە بنەمالەگ ئەدەبناس و نويسەر هاتگەسە دونیا، شۆمان وەك خیزانەگەیی سەرەتا شازەیی ئەدەبیات و شعر بویە، خویندن یاسا یا قانون تەواو کردگە، وەلی زوی جیەسەناو هونەر مۆسیقاو دەرسەیل پیاوۆ لەلای (فیک ویک) و ئۆرکستراسیۆن لەلای (مۆلەر) خویندگەگشت بەرھەمەیل (باخ) ژەنیە. وەل ئەویشا پیاوۆژەن وەتوانایگ بویە و هەر ئەویش بویەسەھووکار ئەوەك پیشکەفتن خاسیگ وەدەس باریگ لەمەیدان داناین مۆسیقاو لەھەمان وەخت رەخنەگریگ وەتوانای (مۆسیقا) یش بویە. شۆمان سال (۱۸۲۴) وە هاوکاری دووسەیلی ، گووفار یا مەجەلەیی (مۆزیک تازە) دامەزرانگە و مەپەس پەخشەوکردن رووشنھویری مۆزیک لەباوت (رەخنە، ھەوال، ئاشتایی ھونەرمانەدیل و نۆتە و چشتەیل تر)، شۆمان لەسال (۱۸۴۰) (كلارا فیک) خوازیە، ك دوایخ وە(كلارا شۆمان) ناوبانگ دەركرد . لەوەر ئەوەك ئی خانمیشەبویەسەمۆسیقاژەنیگ وەتوانا ناودار، بیگومان تا ئەو وەختەژن خوازیەھوویچ داناینیگ مۆسیقی ك جددی و دیار بووگ پەخشەو نەکردگە، وەلی لەشوون ژنخوازین تاریخونیسەیل

ئەراچەشیوہزوان ھەورامی ئەرا وہختەیل دویرودریژگ زوان شعر و رووشنھویری مللەتەگەمان بویە؟

گول سوو

لەوەر خاتر قسەکردن لەی باوہتەوہ سەرەتا لەوہوہدەس وەپی کەیم ك لە شیوہزوان ھەورامی یا جویر ئەوہك وەپی ئویشن شیوہزوان گۆرانی. لق فرە کویەنیگ زوان کوردیەو ناشکراس ك شمارەیی فرەگ لە (زوانناسەیل و تاریخونیسەیل و خوہرەلاتناسەیل و جوگرافیاناسەیل و گەشتکەرەیل و باحسەیل و لەیەکەوہرەیل، هان لەو باوہرە ك ریشەیل زوان کوردی چنەوہ ئەرا بان زوان ئەو نەتەوہیل ئاریەك وە باپیەر فرە گەورای کویەن کورد لە قەلەم دریەن وەك نەتەوہی (ماد) و ئەو نەتەوہیلە ك وەپیان ئویشن (مەنزومەیی زاگروس).

ئەو سەرچەوہیلە هاتگە: لە یەکەوہرەیل ھوویچ گرتیگ نەیرن لەوہك زوان نەتەوہی ماد فرە لە زوان پارسی کویەنەوہ نزیك بویەو لە ھەمان وەخت مادەیل و پارسەیل فرەوہ ناسانی لە زوان یەكتر رەسینەسەوہ. (مجمەمە ئەمەین زەکی بەگ) نويساگە: زوان پەھلەوی لەیوا دیارە لە (عیراق عەجەم، میدیای گەورا، ولات فارس) وەكار ھاوریاگەو قسەوہپی کریاگە. لە ھەمان وەخت لەبارەگا یا مەقەر پاشایەیل نەوہی (کەیحوسرەو گەورا) زوان رەسمی دەولەت بویە، وەلی لە سال (۶۳۲ زاینیەوہ) کەمەکەمە لەوہ کارھوردن کەفتگەو، وە فەرمان (پاشا) زوان

لەی باوہتە وە خوہرەلاتناس ناسریاگ (دارمس تیتز) نويساگە: كتاو ناویستا وە زوان نەتەوہی (ماد) نويسریاگە و زوان کوردی جووگەوہ بان ئەو زوانە. بەعزە سەرچەوہیلیگ ئویشن: لە باوہت زوان نەتەوہی ماد ھوویچ بەلگەییگ لەوہردەس نیە. ھەرچەنی زویتر لەیوا لە قەلەم دریاگە ك رەسم دویم نويسریاگەیل تاشریاگ (داریوش یەكەم) لەناو شوونەوارەیل بیستوین وە زوان مادەیل نويسریاگە، وەلی لە شوون چەنەھا لەیەکەوہداین و بەحس بسپۆرەیل و شازەیاھیل نسیات ئەوہ کریاگە ك ئەو زوانە زوان ئیلامیەیلە، وەل ئەویشا لە ھەمان

چشت ناشکرایگە فرەجار ك باس شیوہزوان گۆرانی کریەگ لە وەراندەری نويسریەگ یا ئویشریەگ شیوہزوان ھەورامی. ئەگەر بایگ و تەماشای جوگرافیای شیوہزوانەگە بەکەیم، ئەرامان دەرکەفیگ لە ھەورامان زیاتر لەگشت شوونیک مقەیەتی لەلی کریاگە. ئەرا نموونە: قسەکردن وە (شیوہزوان گۆران) لە ناو خود گۆرانەیل ئەوہنە کەمەو بویە تەنیا گەورا پیاگەیلیان تویەنن قسەوہپی بەکن، ھەر لەوەر ئەویش ئەوانە ك وەشیوہزوان گۆران ئویشن شیوہزوان ھەورامی ھەق خوہیانە. (شەمس قەیس رازی) ك لە سەرەتای سەدەیی ھەفتم کووچی ژیاگە لە كتاو (المجم فی معاییر أشعار العجم) نويساگە: خاسترین و خوہشترین کەش وەھوا دیریگ و مەردمەگەیی وەشیوہزوان گۆرانی قسەکەن.

چوینیه تی رهفتارکردن دالگ و هل دویهت نازهو

گول سوو

زورم دویه تهیل هه رزه کار یا نازهو نی وشه یله دواره و هکن ک دالگه یلمان له یوا ولمان رهفتارکدن ک بویشی مولک تاییهت نه وان بویمن ؛ دالگمان حالی نین له لیمان ؛ دالگه یلمان ریز و حورمهت له تاییه تمه ندیه یلمان نیه گرن. نه و نیشانه یلیشه که نین یا شهرخیک دروینیه نه ناونی دالگ و دویهت ؛ لهیره دالگ نه خش یاده و گه و رایگ دیری له پره و کردن نه و بوشایه ییل یا فهاغه یله و نزیکه و بوین له دویه ته گه ی له قوناغ یا مه رجه له ی هه رزه کاری.

نه گه در دویه ته د ری وه پید نه یا له ل نزیکه وی بوید ، نه تویه نی له ری که سه ییل دلسووزیه و هچ هاوری یا خوه شک بووگ، خوه د له ل نزیکه و بیکه ی و ناگا بوید له کیشه و گرفته گانی نه ویش وه ی شیوه:

۱- چه و دیری یا موراقه به ی نه لس و بنیشه گان و ناست یا موسته وای فکری بکه و دویاخر نامانج له گفتوگو و هیل دیاری بکه.

۲- له وخته نه گونجیا یه گان قسه گاند نه که و بیله یان نه را و دخت خوه ی.

۳- گرنگی یا نه هه میهت و هبار و وه زع دروینی و کوومه لایه تی بیه و له روی دروینیه و هله یوا وه پی بکه ناموز گاریه گاند قه بوول بکه یگ، له ری گفتوگو و هت ایبه تمه ندیه خاسه گانی بجه هویری وهان یا ته شجعی بکه و هرده وام له و رهفتاره ییل خاس جارانیه نه انجام بیه یگ .

۴- نه را نه و هگ بتویه نی له دویه ته د نزیکه و بوید، وه روی خوهش و لیب و هخه نه بچوو و هپریه و وه شیوه ی دلسووزانه و وشه ییل نازک و هلیا قسه بیکه و وه پی بویش دویه ته نه زیزه گم؛ دویه ته نازاره گم؛ دویه ته رهینه گم؛ که سه گم.

۵- له و ه رچه و هویچ که سیگ لومه ی مه که وه هس یا مه شاعری زه یمدار مه که و ریز له ره نی و قسه یله گه ی بگر.

۶- ده سمیهت دویه ته د بیه نه را ناشکرکردن و ده رختن رازه یل دل، نه ویش وه گووشگردن خاس و ری وه پیداین نه را در برین قسه و نه را چگنه گانی.

۷- وه ته و او متی خوه د دویر بگر له شکانن ورخ بردن و لوومه و تانه داین له ل، له و ه نه و هگ گشت نه وانه هووکار یا عاملن نه را شکانن که سایه تی یا شه خسیه تی و و ه ره و بیه یزی به یگه ی.

۸- له یوا وه دویه ته د بکه ک خاس پابه ند یا مولته زم بووگ و ه داب و نه ریت یا عادات و ته قالد کوممه لگاوه .

۹- هووشد وه خوه دده و بووگ و دختی قسه که ی، له و ه نه و هگ دویه ته د له تاریده و که یگ وتو نمونه یید نه رای.

۱۰- خوه شه و یستی خوه د وه پی مه رج و شه رت نه رای دواره و بیکه و ده س باره مل سه ریوا و وه چه و ه یلد نیشان وه پی بیه ک دووسی دیری و په یوه ندیدان و ه هیزه .

۱۱- له زهت له خوه شه ییل ژیان و هل دویه ته د بووه و و دختیگیش ته رخا بکه تا له یه کیگ له رو و ژه یل هه فته و هل یه کا بچینه ده یشت و دیدگا گاندان نالوگور یا تبادل بکه ین .

۱۲- به شداری له ناره زوو و هه زه گانی بکه و په ره بیه به ره و توانا گانی وهان یا ته شجعی بکه خوه یشی په ره به یگه نه و توانا یه یله .

له ی دویا و دخته له زانکو یا جامعه ی جو رجا له نه مریکا دراسه یگ کریا وله نا کام یا نه تیجه دیاردان وه وتن نه و کارگه ربیل ته باخه یله نه وانه ناخوینه یلیان فره دریزه فیشترین که سه یلیگن بیماری نه قل نه که ن. چوین ناخوینه ییل دریز و ده سکرد یا سناعی شوونیکه نه رای جه مه و بوین باکتیریا و زیاد بوینی نه و سه به ب ژه هراوی بوین یا ته سه مم خوراکیه . وئی ته سه ممه فره خه ته رناکه و مومکنه تاکمه جاریگ نه رای مردنی بره سی. وله ی باوه ته و کارناسه یل که می گووشت هه ریگ ک وه تویش نی باکتیریا هاتوی چه شوو ژیر ناخوین ژماره یگ له و که سه یله کردن کبه شداری له ی دراسه کردوین و له لیانیش خواستن خاس ده سه یلیان له شوون یه بشوورن. دویا جاریش قیاس سه رکه فتن پاکی ده سه یل هه ر یه کیگ له لیان کردن. نیمجا له شوون یه دیار بوی نه وانه ناخوینه یلیان کوله وه فرجه وه کاربردن نه رای پاکه و کردن ناخوینه یلیان فیشتر له که سه یلی تره ک له لاین پاکه و کردن ناخوینه یلیان به خته و هروین وه نه سه ت نه و باکتیریا له ناونی ناخوینه یلیان فره که موی. وه لی نه وانه کناخوینه یلیان دریزوی میکروبات و پیسی پر ناخوینه یلیان مه ن. و نه و کارناس مه سئووله و همل نی دراست و به حسه و هت ۹۰٪ له و بکتیره ک هاله ناو ده س له ژیر ناخوینه ییل جاگیر کریا گه هه میش له نا کام یا نه تیجه له بان یه جه خت کریا ک بایه د نه و که سه یله له متوه ق کار که ن ناخوینه یلیان بوورن تا بیماری نه قل نه که ن.

زه ره د وزیان ناخوینه ییل دریز

گول سوو

ئە سان ۱۹۴۳ (ئەلبەرت
ئەشتاين) وتويگ ك گوايا
تويەنيگ كەشتيگ جەنگى
گوم بکەيگ ھەر ئەشون
خوھى، وە مەعنا ك ئە
شوننيگ جيواز بکريەيگ ئەرا
شوننيگ تر لەريگەي ھيزيگ
موگاتيزيەوہ. ئە جەنگ
جەھانى دويم ئەمريکا تواس
چەن جوورەچەكيگ وەكار
باريگ ك بتويەنيگ دژايەتى
ئەلمانيا وەپى بکەيگ، يەكيگ
ئەي چەكەيلە ئەوہ بوي
ك بتويەنيگ وەريگەيگە وە
كەشتى يا سەفينەيگ جەنگى
دروس بکەيگ ئەرا رادار ئەيوا
ئەي بکەيگ ئەدوينريەيگ،
ئەرا ئى مەبەسيشە ئە ئەمريکا
تافيکردنيگ ئە نجام دريا.

كەشتيگ جەنگى گوم لە ئەمريکا

گۆل سۆھ

تا روز ئمروو ئەمريکا نەوتگە ئى تافيکردنە رويداگە لە تاريخ
ئەمريکا، وەلى كەسيگ ك خوھى نامادەي تافيکردنەوہگە بويە باس
ئى چشتە کردگەو ئويشيگ: ئى كارە رويداگەو كەشتيەگە گوم
بويە.

يەيش لەيوا كەيگ ك باوەر بکەيم سيگوشەي (بەرمۇدا) ييش لەي
تافيکردنەبەشدار بويگ. يا لەشون تافيکردنەوہگە چشتيگ لەورا
دروس کردوين ئەرا وەرگري يا ديفاعکردن لە ئەمريکا دژ روسيا،
چوينكە روسيا پەيوەندى خاسيگ داشتگەوہكووباوہو ئەمريكايش
ھەميشەدوشمنايەتى كۆمونيست کردگەو ئى تافيکردنەنزيكمانەو

كەيگ لەو جواوہيلەك تا ئمروو كەس نيزانينگ چەسەو چوينە.
ئەو كەشتيەك لەسال ۱۹۴۳ گوم بوي، لەسالەيل ۱۹۹۰ لەيۆنان
كەفتەسەوەرچەو، يەيش ئەو راسيەدەرخەيگ ك كەسيگ بوي
لەيۆنان و مليۆنير بويەو كار بازرگاني يا توجارەت كەرسەي
جەنگ كردياگ، ئەو كەسيشەدوياخەر بويەخوہشەويس ژنەگەي
(چۆن كەنەدى) ك سەرۇك كۆمار ئەمريكا بوي و كوشتنەي. ئى
كابراي دەولەمەن يۆنانيەلەسالەيل ۱۹۸۰ چەن كەرسەيگ جەنگى

لەئەمريكا سەند و ئەوہبوي لەلايەن دەولەت ئەمريكاوہناگاداري
کردن ك بايەسەپەيوەندى نەكەيگەھاوسەرگەي (چۆن كەنەدى) و
ئەويش وەپەرازي نەوي، دويای ئەوہيش دەولەت ئەمريكا ئى كابراي
يۆنانيەگرت و دارەي دادگا لەوہر ئەوہك بازرگاني كەرسەي جەنگى
کردگەوہبي ئاگاداري دەولەت ئەمريكا.

كابراي دەولەمەن يۆنانى واز لەژنەگەي چۆن كەنەدى ھاورد لەوہر
خاتر ئەوہك دەولەت ئەمريكا ئى داواي قانوونپەبکيشيگەوہ،
ئەوہبوي داواكارىيەگەي لەلايەن ئەمريكاوہوخوہشچاليەوہ قەبوول
كريا.

ئى كەشتى جەنگيەپەيكيگ بوي لەو كەرسەيل جەنگيەك لەو
وختەسەنرياوويگ لەدەولەت ئەمريكا، چوينكەئى كەشتيەلەچەن
رەسميگ (پەلەي بۆي) وەكار ھاتويگ ئەرا رەسمگرتن.

يەيش مەعناي ئەوہدەيگ ك ئەمريكا لەو سالەيل جەنگ جەھانى
دويمەخەريك ئى تافيکردنەبويەو ئيسەيش لەمەيدان سەربازي
ئەمريكا وەشيوەي ناناشرايگ ھانجاز لەل كريەيگ ئەرا دروسکردن
چەنەھا دەزگايەيل جەنگى تازە.

خوهنه وارېل خوه شه وېس

له ژيان ناده ميزاد، گشت كه سيگ نامانچ و ناره زوو و نوميد تايهت وه خوهي ديريگ، وهه ميشه هول وته قه لا كه يگ، وه شيوه يل جوړ او جوړ، چ ره وا و چ ناره وا، بره سيگه نه و چشته، يا نه و پله و بايه ك ناكه سي خيال خوهي؛ نه بيه چشت ناساييگه و به شيگه له سروشت يا ته بيعت ناده ميزاد، له چوار چيوه نه و هگ ناوي نرياس نازادي شه خسي و ماف يا حق ناده ميزاد، جوړ تا كه كه سي، ك بايه سه جي ريز و خورمه ت گردن گشت لايگ بووك، وه لي له هه مان وه خت، بريگ مه رج وشه رت وشرووت هه سي، له چوار چيوه سيستم كوومه لايه تي وشكل شيوه ده ستوور ژيان كوومه لگا چه سيانه، ك نه بايه د هويچ تا كه كه سيگ ليان بيديگه لا و ته جاوز له بانين بگه يگ، نجا هه رجه ني ئي كاره جار جاري له ناو كوومه لگايگ روي ده يگ ك سيستم كوومه لايه تي له بان بنه ماو بنه رت زوور و زوورداري دروس ك رياس، وه لي خود نه سل هق يا ماف ناده ميزاد وه و شيوه ك وه پي نويشن ماف چه سيياگ وه و شيوه خوه يه ري نه يري و نه انجام نه گري، چونكه قانون سروشت يا ته بيعت وه كار تيره ييگ ك دايم هق ده يگه زوور دار و بايه سه كه م زووريش له چوار چيوه نه و جه مان بوچك خوه به بزبه يگ ك دو بريه و خيگ له مه ترسي و خه تر بات، وه شيوه يگ ك گيان خوهي ده بريكيگ وسه ري سه لامه ت بووك، وه لي نه گه ر هات و كه مي له ي چوار چيوه ك نه راي دباري ك رياگه ده رجوي و نواست ناسووه يل نوويگ له وهرده م خوهي وا ز بگه يگ، نه وه بي گومان سه ر خوهي ده يگه فه تاره ت، يا لاي كه م توپش زه رده گه و رايگ ته ييگ.

خوهنه وارېل نه زيز!

شا بهت لاي خوه دانو و نسه بوپشين ئي كابرا نه و هه مگه لاپه ريل پر له باوه ته يل سياسي و كوومه لايه تي و نابوو ريه به شي نه كرد وه ات ئي تا كه لاپه ريه پر وه كرد له قسيه ي سه خت و سه نكين و نيمه ييش مينه ي چشتيگ كه مين ك كه ميگ له و كه ش وه و واي گه نه دو بري مانو و به ييگ بووه يگه مان نه ر ج هه مان ساده ي پر له جواني باوك و با پيره يل مان و وه سه ر هات يا مه تل خوه شيگ نه رمان بنويسي، وه لي نه زيزه يل خه بالدان ره هت بكن نه و هگ ها دلدان ها له دل بنده ييش و نيجاره يسه وه سه ر هاتيگ نه ران باس كه م ك زياتر نزيك مانو كه يگ له و باوه ته ك له بانو وه نه رادان نويسانه سه ي، ئي وه سه ر هاته نوپش يگ : به چكه كه روپش يگ له لانه كه ي خوهي ده رجوي و نوورست له بان لق به رز دار يگ يه ي خه ردال گه و رايگ پاله و له لي داگه و خه ريگه نه ر خوهي ن سراه ت كه يگ و نه مه لي ده يگه خه رج. ئي به چكه كه روپش كه وته خه رداله كه : نه ري كابرا بوپشه پيم ، نيا مينش توپه نم جوړ تو پاله و له لي بيه م وهويچ كاروباريگ نه كه م ؟

خه ردال ييش وت : نه ئي نه و نه زيزم!!

كه روپشك سا نه قليش ئي قسه چويه نه قليا و نه ر خوهي پاله و له لي دا و چه ويلي نوپقان و دونيا گشتي له هوپر خوه يه و برد.

له ي تانه روپيگ وه و راو ره ي بوي، تا ئي كه روپشكه دي له يوا خوهي پانه و كرده ك، به كراس په لتاف كوتا باني و تيكه تيكه يه و كرده و هونفبه و دا!!!

مه مه ر ئي وه ساره اتيشه نه وه سه ك تو هويچ وه ختيگ نه ته توپه نيد نه ر خوهي بي كار و بار، وه ناساني بنيشيد نه گه ر له و مه رده مه نوپد ك (هانه بان)!!!

مردم بان و مردم خوار

ماجد سوپره مه يري

شه و ده وار نه لدا وه لي كه ي عشق

خوه ر دامه س ده دس

تا خيال خوه ر هه سه كه ي

هه سه فه ر دامه س ده دس

راس نوپشي هه ر كه نوپشي

بي سه ر و پاسه فلان

عاشقم عاشق، خيال پا و سه ر

داهه س ده دس

عاشقي كه ي مامله ي يه ي مه ن

دومه ن نه لگرتنه

ده ي ري ه فكر و خه م سوود و

زه ر ده دامه س ده دس

كه م ده لقاو خه ته ر بوپش ك

گووشم وه ي نيه

هامه روي پيل دله و فكر

خه ته ر دامه س ده دس

ناسمان ها ژير بانم گشت دنيا

ها دسم

هامه روي مووله ق نه گه ر چه

بال و په ر دامه س ده دس

شه و ده وار نه لدا

محمد ره زا رستم پوور